

SLOVENŠČINA KOT DRUGI IN TUJI JEZIK

Izobraževalni program za odrasle

Ljubljana, november 2014

KAZALO	Stran
	1
1 SPLOŠNI DEL	
1.1 Ime programa	1
1.2 Utemeljenost programa	1
1.3 Ciljna skupina	6
1.2.1 Sklep	5
1.2.2 Utemeljenost imena programa	6
1.4 Cilji programa	7
1.5 Trajanje oz. časovni obseg programa	7
1.6 Pogoji za vpis, napredovanje in dokončanje programa	8
1.6.1 Pogoji za vpis	8
1.6.2 Pogoji za napredovanje	8
1.6.3 pogoji za dokončanje	9
2 POSEBNI DEL	10
2.1 Organizacija izobraževanja	10
2.2 Katalog znanj	10
2.2.1 STANDARDI ZNANJA	10
2.2.2 VSEBINE PROGRAMA	15
2.2.3 UČBENIKI IN DRUGO UČNO GRADIVO	18
2.2.4 ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PROGRAMA	19
2.3 Izpitni katalog	19
2.3.1 Opredelitev ravni	19
2.3.2 Izpitni cilji	20
2.3.3 Sestava in vrednotenje izpita, izpitne vsebine ter ocenjevalna merila	21
2.4 Javna veljavnost znanj	25
2.5 Sestavljavke programa	25

1 SPLOŠNI DEL

1.1 Ime programa

Slovenščina kot drugi in tuji jezik

1.2 Utemeljenost programa

Program pomeni prenovu in nadgradnjo javno veljavnega programa za odrasle *Slovenščina za tujce*, ki je bil s posebno odredbo ministra za šolstvo in šport sprejet decembra 2000 (Ur. l. RS 113/2000). Program *Slovenščina za tujce* je bil dobro izhodišče za razvijanje dejavnosti na področju slovenščine kot drugega in tujega jezika (poudarek na stopenjskosti jezikovne zmožnosti in njenega testiranja, usmeritev v poučevanje, izdelavo učbenikov in testiranje jezikovnega znanja v skladu s komunikacijskim pristopom), vendar pa izkušnje in razvoj stroke kažejo potrebo po vsebinski nadgradnji programa *Slovenščina za tujce*.

Odločitev za prenovu in dopolnitev programa so spodbudila naslednja dejstva:

1. Razvoj stroke v Sloveniji in v mednarodnih okvirih v razmeroma dolgem obdobju od sprejema prejšnjega programa (več kot 12 let); pri tem je treba posebej poudariti objavo nekaterih dokumentov, ki so v tem času izšli tudi v slovenskih različicah, kot so *Sporazumevalni prag za slovenščino* (2004), *Preživetvena raven v slovenščini* (2004), *Opisi ravni jezikovnega znanja* (2004) in še posebej *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje* (2011). Gre za na evropski ravni zelo pomembne dokumente, ki prinašajo skupne modele opisa jezika in so v zadnjih letih vir za učenje, poučevanje, preverjanje in certificiranje jezikovnega znanja povsod po Evropi.
2. Dvanajstletne izkušnje s poučevanjem in preverjanjem znanja slovenščine po programu *Slovenščina za tujce*.
3. Povpraševanje po tečajih slovenščine in potrdilih o znanju slovenščine, ki bi ustrezali ravnem *Skupnega evropskega jezikovnega okvira*.
4. Povpraševanje po vpisu v programe na zelo visoki ravni, posebej še povpraševanje po izpitih iz znanja slovenščine na najvišji ravni za specifične potrebe (prevajalci, tolmači, učitelji, tudi govorci slovenščine kot prvega jezika, ki se niso šolali v RS).
5. Različni pravni akti z določili o znanju slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki so bili sprejeti po letu 2000, ko je bil potrjen program *Slovenščina za tujce*.

K 1. in 2. točki

Dokument *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje* (v nadaljevanju SEJO), ki ga je leta 2001 izdal Svet Evrope, določa in opisuje jezikovno zmožnost na šestih ravneh (od najnižje A1 do najvišje C2, gl. v nadaljevanju) in pomeni pomembno izhodišče za jezikovne izobraževalne programe v mednarodnem prostoru. Omogoča namreč primerljivost programov jezikovnega izobraževanja ter preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja v neprvih jezikih. Prav zato ga – čeprav ne gre za predpis, temveč le za priporočilo – večina evropskih držav zadnja leta intenzivno

vključuje v svoje jezikovne kurikule ter sisteme preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja. Pričujoči program bo omogočil, da bo tudi sistem pridobivanja in preverjanja znanja slovenščine primerljiv s sistemi v drugih evropskih državah. Eno od pomembnih pobud za prenovu programa *Slovenščina za tujce* (v nadaljevanju SZT) v smeri večje usklajenosti s SEJO je zato pomenila tudi vključenost slovenskega sistema preverjanja in certificiranja jezikovnega znanja po programu SZT v mednarodne okvire in priznanje tega sistema s strani vplivnega združenja evropskih jezikovnih testatorjev ALTE (www.alte.org). Ker je prevod SEJO v slovenščino na voljo šele od leta 2011, prej takšno usklajevanje programa SZT s tem dokumentom ni bilo mogoče.

SEJO je seveda univerzalen dokument, kar pomeni, da je za vse jezike enak ne glede na njihove specifikke. Obstajajo pa tudi različni dokumenti, ki posamezne ravni jezikovne zmožnosti opisujejo zelo podrobno, upoštevajo tudi jezikovne specifikke. Za slovenščino sta od leta 2004 tako na voljo opisa preživetvene ravni (najnižje ravni, prepoznane v SEJO, tj. A1) in ravni sporazumevalnega praga (tretja raven SEJO oz. B1) (Pirih Svetina idr. 2004, Ferbežar idr. 2004). Kot izhodiščna raven programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je prav prehod od osnovnega k samostojnemu uporabniku in uporabnici jezika, zato je lahko *Sporazumevalni prag za slovenščino* uporabna referenca, s katero si lahko pomagajo uporabniki in uporabnice¹ tega programa.

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* ostaja stopenjski, kot to velja za SZT, in tako ostajata zasnovana tudi katalog znanja s standardi znanja ter izpitni katalog. Vendar so izkušnje s poučevanjem in z izpiti iz znanja slovenščine, temelječimi na programu SZT, ter uvrstitev programa SZT na lestvice SEJO leta 2010 (gl. Letno poročilo Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik 2010²) pokazali, da so opisi posameznih stopenj v programu SZT preohlapni oz. premalo natančni, prehodi med posameznimi ravnmi pa nejasni. Ta nejasnost prehodov med ravnmi se je pokazala še posebej problematična pri izpiti iz znanja slovenščine, in sicer pri ocenjevanju govorne in pisne produkcije. Ocenjevalni lestvici za ocenjevanje govorne in pisne produkcije sta v Izpitnem katalogu programa SZT namreč univerzalni, to pomeni, da sta se isti dve lestvici (ena za pisno in ena za govorno sporazumevanje) uporabljali za vse tri ravni. Pokazalo se je, da so opisniki pri posameznih ocenah znotraj iste lestvice tako splošni, da bi lahko z njimi opisovali kar različne ravni, ne pa samo različnih ocen: tako bi na primer lahko opisnik jezikovne pravilnosti pri oceni odlično lahko opisoval visoko raven, ocena zadovoljivo pa osnovno raven (podobno pa velja tudi za druge ocenjevalne parametre v lestvicah). Izkušnje so pokazale, da je nujno oblikovati posebne ocenjevalne lestvice z različnimi parametri za vsako posamezno raven – tudi zato, ker morajo biti formati testa (tipi nalog itd.) dejansko prilagojeni za posamezno raven jezikovne zmožnosti. To je bilo pri pripravi programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* v celoti upoštevano.

Posebno težavo je predstavljalo ocenjevanje podobnih skupin kandidatov za izpite (tu imamo še posebej v mislih udeležence izpitov na srednji in visoki ravni po programu SZT, katerih prvi jezik je soroden slovenščini, imajo podobno stopnjo izobrazbe ipd.), to pa zato, ker so udeleženci izpita na srednji ravni pogosto izkazovali višjo raven zmožnosti v slovenščini kot udeleženci izpita na visoki ravni (gl. letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik). Na udeležence izpitov seveda ni

¹ Iz praktičnih razlogov bomo v nadaljevanju besedila za poimenovanje oseb ženskega in moškega spola uporabljali moško obliko.

² http://www.centerslo.net/files/file/Zalo%C5%BEni%C5%A1tvo/LP_2010_web%20kazalo.pdf, dostop 5. 11. 2013.

mogoče vplivati, katero raven izpita naj izberejo, saj je njihova izbira običajno odvisna od uradnih zahtev po jezikovnem znanju, ne pa od njihovega dejanskega znanja. Vse navedeno je pripeljalo k odločitvi, da se srednja in visoka raven v programu SZT združita v eno – višjo raven. Pri tem smo sestavljavci programa upoštevali tudi jezikovne potrebe in zahteve, ki so izražene (ne pa tudi natančno opredeljene) v različnih pravnih aktih v RS in so primerljive tudi v mednarodnih okvirih (na primer: akademske jezikovne potrebe študentov je mogoče opredeliti s četrto od šestih ravni SEJO oz. z ravno B2). Poleg tega razdelitev na osnovno in višjo raven prinaša večjo usklajenost z drugimi javno veljavnimi jezikovnimi programi za odrasle v Sloveniji, npr. Angleščina za odrasle, Francoščina za odrasle, Italijanščina za odrasle idr.

Razvoj stroke je prinesel spoznanje, da se jezikovna zmožnost ne usvaja in razvija enakomerno po posameznih dejavnostih (govorjenje, poslušanje, branje, pisanje), ampak je pri vsakem posameznem govorcu mogoče govoriti o določenem jezikovnem profilu. Jezikovna zmožnost je le redko enakomerna, bolj se pri posameznem uporabniku jezika razvijajo tiste sporazumevalne dejavnosti, ki jih pogosteje in več prakticira. To pomeni, da ima vsak uporabnik jezika svoj jezikovni profil. SEJO je postal tako vpliven dokument prav zato, ker omogoča izdelavo takšnih profilov. Tudi program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* smo skušali zastaviti bolj prožno, tako da bolj ustreza realnosti in omogoča oblikovanje posameznikovega jezikovnega profila tako pri pridobivanju jezikovne zmožnosti v slovenščini kot pri preverjanju te zmožnosti in njenem certificiranju. Pri tem je zmožnost pisnega izražanja predvidena na nekoliko nižji ravni kot npr. zmožnost razumevanja zapisanih in govornih besedil ter zmožnost govornega sporazumevanja; podatki manjše raziskave so namreč pokazali, da tuji govorci slovenščino bistveno manj uporabljajo za pisanje kot pa za druge sporazumevalne dejavnosti. Ta program na enak način zastavlja tudi izpitne cilje, omogoča pa tudi večjo prožnost samega testiranja: javno veljavna listina o znanju slovenščine na osnovni ravni bo tako na primer lahko prikazovala posameznikov jezikovni profil tako, da bo njegovo znanje pri posameznih dejavnosti opisano na različnih ravneh (na primer: izpitni rezultati bodo posameznika pri poslušanju razvrstili na raven A2, pri branju na raven B1, pri pisanju na raven A2, pri govornem na B1 in podobno, kar bo prikazano tudi na potrdilu). Taka praksa je v skladu z zahtevami številnih dokumentov, s katerimi posameznik izkazuje svoje jezikovno znanje (npr. Europass življenjepis, Europass jezikovna izkaznica ipd., gl. <http://www.europass.si>).

K 3. točki

V zadnjih nekaj letih se med udeleženci tečajev slovenščine in izpitov iz znanja slovenščine povečuje povpraševanje po opisu jezikovnih ravni v kategorijah, kot jih prinaša SEJO (tečaji in izpiti oz. spričevala na ravni A2, B1 itd.). Zato so bili med leti 2010 in 2012 v Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik izvedeni številni postopki v zvezi z uvrščanjem programa SZT, učbenikov za učenje slovenščine in izpitov iz znanja slovenščine (oz. posameznih nalog, vprašanj in izpitov kot celote) na ravni SEJO (gl. letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik). Ob tem se je pokazalo, da bi bilo smiselno program SZT spremeniti tako, da bi bili opisniki v katalogu znanja in izpitnem katalogu bolj usklajeni na eni strani z opisniki SEJO, na drugi pa s posebnimi izkušnjami s poučevanjem in testiranjem slovenščine kot drugega in tujega jezika, prilagojenima lastnostim slovenskega jezika. Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* zato omogoča udeležbo v programih in pridobitev javno veljavne listine v skladu z opisniki SEJO in v skladu s specifikami slovenščine.

K 4. točki

Osebe z zelo visoko stopnjo jezikovne zmožnosti v slovenščini, ki se niso izobraževale po izobraževalnih programih v Sloveniji, ali udeleženci jezikovnih tečajev na zelo visoki ravni, npr. prevajalci in tolmači, učitelji, vzgojitelji in drugi (tudi domači govorniki, ki so šolanje zaključili zunaj RS ali se niso izobraževali v šolah s slovenskim učnim jezikom), doslej sploh niso imeli možnosti pridobiti javno veljavne listine o znanju slovenščine na najvišji ravni za svoje specifične (poklicne in druge) potrebe. Zato se je s tem programom zdelo smiselno ponuditi možnost tudi njim. Program SZT je sicer opisoval t. i. visoko raven znanja in to znanje se je tudi preverjalo in certificiralo. Toda primerjave z opisniki SEJO so pokazale, da se v programu SZT opisana visoka raven ne razlikuje dovolj od srednje ravni, izpiti iz znanja slovenščine na visoki ravni pa dejansko ne presegajo ravni B2 SEJO (še posebej kar zadeva govorno in pisno produkcijo).

Dejstvo je, da izkušen s preverjanjem jezikovnega znanja na ravni učinkovitega ali celo mojstrskega uporabnika slovenščine (opisniki na ravni C1 in C2 po SEJO) doslej ni bilo. To področje sicer deloma pokrivajo maturitetni izpiti iz slovenščine kot drugega jezika, a ti so neposredno povezani s sistemom vzgoje in izobraževanja v RS in so tako stvar drugih javno veljavnih programov ter so namenjeni zelo specifični publiki (dijakom dvojezičnih srednjih šol v Prekmurju in dijakom srednjih šol z italijanskim učnim jezikom na Obali). Prvo izkušnjo s pripravo testov na najvišjih ravneh je med leti 2010 in 2012 pomenila izdelava testov iz bralnega in slušnega razumevanja na ravni C2 za prevajalce in tolmače, ki jih je razvil Center za slovenščino pod strokovnim vodstvom Goethejevega inštituta iz Münchna za potrebe mednarodnega razpisa Evropskega urada za izbor osebja (EPSO) (gl. letna poročila Centra za slovenščino).

Potreba po preverjanju in ustreznem certificiranju znanja slovenščine na zelo visoki ravni pa se je pokazala tudi ob delu z učitelji, ki poučujejo znotraj (manjšinskih) sistemov šolstva v zamejstvu. Predstavniki manjšinskih šolskih oblasti iz sosednjih držav so se v zadnjem obdobju s prošnjo po sodelovanju pri pripravi ustreznih instrumentov za preverjanje jezikovnega znanja kandidatov za pedagoški kader na omenjenih izobraževalnih ustanovah že večkrat obrnili na Center za slovenščino. Možnost za pridobitev ustreznega certifikata o znanju slovenščine na najvišji ravni pa bodo s tem programom dobile tudi osebe, ki si želijo le simbolnega dokaza o svojem znanju.

K 5. točki

V RS so se v zadnjih letih močno povečale uradne zahteve po znanju slovenščine pri tujih govornikih (prim. Ferbežar in Stabej 2002 ter Ferbežar 2012); na spletnem portalu IUS-INFO (<http://www.iusinfo.si>) je bilo oktobra 2013 mogoče najti okoli 150 predpisov s takimi zahtevami. Večina zahtev je povezana s t. i. aktivnim znanjem slovenščine, nekateri predpisi pa že opredeljujejo zahtevano raven znanja tudi z novejšo in strokovno sprejemljivejšo terminologijo. Kljub temu jezikovne zahteve, izražene v različnih pravnih aktih, niso niti jasno opredeljene niti terminologija ni poenotena, zato novi program ponuja priložnost za ureditev tudi tega področja. Domnevati je mogoče, da se bodo v prihodnje jasneje izražale uradne zahteve po jezikovnem znanju, in to prav v mednarodno primerljivih kategorijah (opredeljenih v SEJO). Tako je mogoče sklepati tudi iz besedila Resolucije o Nacionalnem programu za jezikovno politiko 2014–2018 (Ur. l. RS, št. 62/2013):

»Formalnopravna določila v zvezi s statusom, obvezno rabo in obveznim znanjem slovenščine in drugih jezikov morajo biti jasna, zavezujoča, splošno sprejemljiva v javnosti, medsebojno usklajena in realno izvedljiva z natančno predvidenimi jezikovnonačrtovalnimi koraki /.../.«

Prav tako Resolucija predvideva uskladitev jezikovnih zahtev (in certificiranja jezikovnega znanja) s SEJO, saj besedilo navaja, da bi

»vsaj za zaposlitve v javnem sektorju morali formalnopravno in vsebinsko uskladiti zahteve po certificiranem znanju slovenščine in drugih jezikov ter poskrbeti za njihovo primerljivost z lestvicami Skupnega evropskega jezikovnega okvira« (oba citata iz poglavja 2.3 Formalnopravni vidiki slovenske jezikovne politike).

1.2.1 Sklep

Pri pripravi programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* smo vse navedeno v zgornjih petih točkah upoštevali. Pričujoči program je rezultat obširnega projekta, ki je zajemal več faz (gl. prilogo 1 – potek dela; vsa podrobnejša vsebinska projektna dokumentacija je na voljo v Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik).

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* ostaja tristopenjski: osnovne ravni v programu SZT zaradi specifične publike in njenih potreb ter uradnih zahtev nismo želeli bistveno spreminjati; ostaja približno enaka, kot je bila že v programu SZT, in obsega drugo in tretjo raven SEJO (zgornjo A2 in B1), tj. na meji med osnovnim in samostojnim uporabnikom jezika. Poleg osnovne ravni program opisuje višjo raven (ta združuje srednjo in visoko raven programa SZT), ki jo SEJO opisuje kot raven B2. Novi program pa v primerjavi s programom SZT prinaša novo raven, raven odličnosti, ki ima za izhodišče t. i. učinkovitega uporabnika (po SEJO) in smo jo zaradi jasnosti in nove vsebine poimenovali na novo – med drugim tudi zato, da ne bi prišlo do zamenjav z visoko ravno iz starega programa SZT. Raven odličnosti obsega obe najvišji ravni SEJO (C1 in C2). Natančnejša predstavitev sledi v nadaljevanju (Standardi znanja).

Novi program ne vključuje najnižje ravni SEJO, tj. ravni A1, saj je na tej ravni jezikovna zmožnost predvidoma še tako omejena in komunikacija tako elementarna, da bi jo bilo le težko ustrezno testirati. Čeprav je udeležencev tečajev na najnižji ravni največ, pa izkušnje kažejo, da povpraševanja po javno veljavni listini o znanju jezika na tako nizki ravni ni. Prav tako v RS ni uradnih zahtev po tako elementarnem znanju slovenščine. Eden od pomembnih razlogov za izključitev najnižje ravni iz tega programa pa je tudi dejstvo, da ravni A1 in spodnjo A2 že pokriva drug javno veljavni program, in sicer *Začetna integracija priseljencev* (2011).

Shematski pregled ravni programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* in njihove primerljivosti z ravni SEJO:

Slovenščina kot drugi in tuji jezik	Skupni evropski jezikovni okvir
/	A1 osnovni uporabnik: vstopna raven
Osnovna raven	A2(+) osnovni uporabnik: vmesna raven
	B1 samostojni uporabnik: raven sporazumevalnega praga
Višja raven	B2 samostojni uporabnik: višja raven
Raven odličnosti	C1–C2 učinkoviti uporabnik

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je zastavljen tako pregledno, da ga bodo na eni strani lahko uporabljali izvajalci programa (organizatorji jezikovnih tečajev, učitelji slovenščine kot drugega in tujega jezika, oblikovalci učnih načrtov, avtorji učnih gradiv, avtorji izpitnih gradiv in izvajalci izpitov),

na drugi pa tudi tisti deležniki (osebe in ustanove), ki se v Sloveniji ukvarjajo z jezikovnim načrtovanjem in jezikovno politiko. Program ponuja jasne opredelitve posameznih ravni, ki so tudi mednarodno primerljive, in je tako lahko med drugim v pomoč pri (formalnopravnem) določanju jezikovnih zahtev in načinov preverjanja znanja slovenščine.

S tem programom smo želeli pripraviti dobro izhodišče za izvajanje jezikovnoizobraževalnih programov, tj. ponuditi standarde znanja v obliki jasnih opisnikov, ki bodo olajšali izdelavo učnih načrtov za konkretne tečaje, pripravo učnih gradiv in izdelavo jezikovnih testov (za uvrščanje v skupine, teste napredovanja ter predvsem za preverjanje znanja za pridobitev javno veljavne listine), pa tudi drugo podporo pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti udeležencev programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*. Pri tem izvajalcem programa priporočamo vzporedno uporabo drugih virov, kot so *Sporazumevalni prag za slovenščino*, *Opisi ravni jezikovnega znanja* in *Skupni evropski jezikovni okvir*. Jezikovnim načrtovalcem in oblikovalcem jezikovne politike pa ta program ponuja kratko in jasno opredelitev oz. opis posameznih ravni jezikovnega znanja.

1.2.2 Utemeljenost imena programa

Poimenovanje *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* dejansko najbolje povzema celotno vsebino programa, tako na področju izobraževanja (učenja in poučevanja) kot preverjanja in certificiranja znanja slovenščine v oblikah, ki niso vključene v preostale javno veljavne programe. Zanj smo se odločili, ker želimo vanj vključiti čim širši krog končnih uporabnikov. Termin tujec (v poimenovanju programa *Slovenščina za tujce*) s strokovnega in formalnopravnega stališča ne ustreza več in je v tem kontekstu zaznamovan (ne vključuje npr. pripadnikov manjšin in priseljencev, ki po svojem formalnopravnem statusu nikakor niso tujci). V strokovni literaturi se pogosteje uporabljajo zveze tuji govorec, uporabnik slovenščine kot drugega in tujega jezika (v primerjavi z domači, naravni, tudi materni govorec). Poimenovanje, ki ga predlagamo, je bolj univerzalno: vključuje tako govorce slovenščine kot jezika okolja, kot tiste, ki imajo slovenščino za svoj drugi jezik in vse, za katere je slovenščina dejansko tuji jezik (npr. študentje na univerzah v tujini, ki se udeležujejo tamkajšnjih programov učenja slovenščine, bi pa npr. potrebovali uradno potrdilo o znanju slovenščine, ki bi ga lahko pridobili z udeležbo na izpitu po tem programu).

1.3 Ciljna skupina

Program je namenjen osebam, ki se učijo slovenščine kot drugega in tujega jezika in želijo svoje znanje preveriti in ga potrditi. Ciljna skupina so torej odrasli **udeleženci izobraževanja**, t. j. udeleženci jezikovnih tečajev in izpitov. Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* končnemu uporabniku omogoča sporazumevanje v slovenščini na različnih ravneh in za različne sporazumevalne potrebe, jezikovni izpiti po tem programu pa omogočajo njihovim udeležencem pridobiti javno veljavno listino o znanju slovenščine za različne uradne namene (npr. za potrebe nadaljnjega izobraževanja, opravljanja poklica itd.).

Gre za govorce slovenščine kot neprvega jezika različnih starosti (najmanj 16 let), različnega izvora in z različnimi prvimi jeziki, ki imajo predznanje slovenščine na različnih ravneh (od popolnih začetnikov do izpopolnjevalcev), različno znajo tudi druge (tuje) jezike, so dosegli različne stopnje izobrazbe

(imajo dokončanih najmanj šest let osnovnega izobraževanja) itd. To pomeni, da lahko predvidevamo zelo različne hitrosti napredovanja pri učenju slovenščine kot drugega in tujega jezika.

Udeleženci na osnovni ravni. So udeleženci izobraževanja, ki so lahko pri učenju slovenščine popolni ali delni začetniki.

Udeleženci na višji ravni. So udeleženci izobraževanja, ki slovenščino znajo vsaj na osnovni ravni, kot je opisana v tem programu (gl. poglavji Standardi znanja in Vsebine programa).

Udeleženci na ravni odličnosti. So udeleženci izobraževanja, katerih slovenščina je vsaj na višji ravni, kot je opisana v tem programu.

1.4 Cilji programa

Cilji programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* so opredeljeni glede na predvideno ciljno skupino uporabnikov:

Za udeležence programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je glavni cilj (samostojno) sporazumevanje v slovenščini ter razumevanje jezikovne, kulturne in politične podobe slovenske družbe. Cilj programa je v tem okviru sistematično razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini za sporazumevalne potrebe na najrazličnejših področjih družbenega življenja: zasebno in javno, v poklicnem življenju in v izobraževanju. Da bi udeleženci programa lahko celovito razvili svojo sporazumevalno zmožnost v slovenščini, v programu razvijajo **jezikovno zmožnost** (leksikalno, fonološko, oblikoslovno, skladiščno znanje in zmožnosti), **sociolingvistično zmožnost**, ki vključuje družbene in kulturne okoliščine rabe slovenščine (poznavanje družbenih konvencij, kot so pravila vljudnosti, norme vedênja, itd.), ter **pragmatično zmožnost**, ki zajema sposobnosti in strategije za razumevanje in tvorjenje govornih in zapisanih besedil (obvladanje jezikovnih funkcij in govornih dejanj, obvladanje kohezije in koherence, prepoznavanje posrednih govornih strategij, npr. ironije itd.) ter strategije za sodelovanje v pogovoru. Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* usmerja uporabnike k funkcionalni rabi razpoložljivih jezikovnih sredstev in vključuje vse štiri sporazumevalne dejavnosti – produktivni **govorjenje** in **pisanje**, ter receptivni **poslušanje** in **branje** –, a tako, da udeležencu programa omogoča oblikovanje njegovega jezikovnega profila glede na njegove konkretne sporazumevalne potrebe. To pomeni, da mu omogoča neenakomerno razvijanje sporazumevalne zmožnosti v slovenščini oz. razvijanje samo izbranih sporazumevalnih dejavnosti (na primer: udeleženec programa lahko primarno razvija zmožnost govornega in razumevanja besedil v slovenščini, manj pa ga zanima pisanje ipd.).

1.5 Trajanje oz. časovni obseg programa

Osnovna raven. Izkušnje s tečaji na Centru za slovenščino kot drugi/tuji jezik kažejo, da lahko ob intenzivnem enoletnem učenju, **od 300 do 450 ur** organiziranega dela (pouk v tečajni obliki), tuji govorniki začetniki, ki so opismenjeni v latinici, dosežejo osnovno raven, opisano v tem programu. Govorniki katerega slovenščini sorodnih jezikov enako raven lahko dosežejo tudi v krajšem času. Opismenjevanje v latinici zahteva določen čas, zato je za udeležence jezikovnih tečajev, ki so govorniki bolj oddaljenih jezikov in uporabniki nelatiničnih pisav, treba predvideti mnogo večji obseg. Kakšen,

je odvisno od vsakega posameznika in njegovih individualnih zmožnosti in znanj, motivacije ter od njegovih sporazumevalnih potreb (za učenje zelo motivirani in nadarjeni posamezniki za dosego določenega standarda potrebujejo krajši čas).

Višja raven. 250 ur organiziranega dela (tečajna oblika).

Raven odličnosti. 200 ur organiziranega dela (tečajna oblika).

Poudariti je treba, da je navedeni obseg ur zgolj približen. Zaradi zelo različnih jezikovnih, kulturnih, socialnih in drugih izhodišč in individualnih zmožnosti udeležencev programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* (gl. poglavje Ciljna skupina) časovnega obsega programa, tj. časa, ki je potreben za dosego opisanih standardov znanja, ni mogoče natančno predvideti.³ Zaradi številnih dejavnikov, ki vplivajo na učenje jezika, med drugim pa tudi zaradi različnih načinov učenja oz. poučevanja in njegove intenzivnosti, bi bilo takšno določanje obsega lahko zavajajoče. Dejstvo je, da morajo izvajalci prilagoditi izvajanje programa njegovim udeležencem, njihovem predznanju in siceršnjim sposobnostim ter sporazumevalnim potrebam, kar zahteva tudi določeno mero individualizacije.

1.6 Pogoji za vpis, napredovanje in dokončanje programa

1.6.1 Pogoji za vpis

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je namenjen odraslim, starejšim od 16 let. Posameznik se lahko vključi na katerokoli raven programa, če ustreza pogojem za vključitev, navedenim v nadaljevanju. Če se ne želi vključiti na osnovno raven, mora dokazati, da dosega standarde znanja ene ravni pod ravnjo, v katero se želi vključiti. Načine preverjanja doseganja standardov znanja (npr. uvrščanja v ustrezne skupine) določi izvajalec programa. To tudi pomeni, da se posameznik lahko udeleži programa kot celote ali pa izbere eno od ravni.

Predznanje:

Za vključitev v tečaje

- 1) Za osnovno raven. Popolni ali delni začetniki z dokončanimi najmanj šestimi leti šolanja.
- 2) Za višjo raven. Opravljen uvrstitveni test, ki ga določi izvajalec programa in s katerim kandidat dokaže primerno stopnjo znanja slovenščine in doseganje standardov znanja, ki so v tem programu predvideni za osnovno raven.
- 3) Za raven odličnosti. Opravljen uvrstitveni test, ki ga določi izvajalec programa in s katerim kandidat dokaže primerno stopnjo znanja slovenščine in doseganje standardov znanja, ki so predvideni za višjo raven.

Za udeležbo na izpitu

Izpitov na osnovni in višji ravni ter na ravni odličnosti, kot jih določa Izpitni katalog v tem programu in ki omogočajo pridobitev javno veljavne listine, se kandidati lahko udeležijo brez poprejšnje udeležbe na tečaju, le na podlagi lastne presoje o obvladovanju standardov znanja na izbrani ravni.

1.6.2 Pogoji za napredovanje

V tečajih

³ To je drugače kot v drugih javno veljavnih jezikovnih programih za odrasle, kjer se na vstopni ravni predvideva jezikovno homogeno ciljno populacijo – slovensko govoreči brez predznanja ciljnega jezika.

Za napredovanje na višje ravni je pogoj obvladovanje standardov znanja na ravni, ki je pod ravnjo, v katero udeleženec želi napredovati. To znanje udeleženec dokaže z izpolnjevanjem pogojev, ki jih določi izvajalec programa.

1.6.3 Pogoji za dokončanje

Tečaja

Pogoje za dokončanje tečaja določi izvajalec programa, npr. z določitvijo odstotka udeležbe na tečaju ali z internim preizkusom znanja po končanem tečaju.

Za pridobitev javno veljavne listine

Uspešno opravljen izpit iz znanja slovenščine na osnovni ali višji ravni ali na ravni odličnosti, kot določa izpitni katalog v tem programu.

2 POSEBNI DEL

2.1 Organizacija izobraževanja

Obseg programa je mogoče deloma predvideti glede na predznanje udeležencev, njihove sporazumevalne potrebe in želje; glede na to se program lahko razdeli po ravneh. Izobraževanje lahko glede na izbrano obliko in organiziranost poteka več tednov, mesecev ali semestrov. Izobraževalna ustanova se sama odloči, katero obliko izobraževanja bo uporabila. V nadaljevanju predlagamo tri možne oblike izobraževanja.

Tečajna oblika. Izobraževalni proces poteka dvakrat ali večkrat na teden po dve ali več ur hkrati. Lahko se organizirajo krajši intenzivni tečaji, kjer pouk poteka vsak dan, ali pa tečaj traja daljše obdobje, nekaj tednov ali celo mesecev. Zaradi učinkovitosti dela priporočamo, naj v posamezni skupini ne bo več kot 12 oseb.

Prednosti tečajne oblike so: postopno pridobivanje znanja, možnost kombiniranja tečajne oblike s samostojnim učenjem, možnost skupinskega dela, preverjanje znanja s testi napredovanja. Učitelj se lahko prilagaja udeležencem tečaja, njihovem predznanju, tempu, potrebam in željam, poleg tega imajo udeleženci programa med sotečajniki enakovredne sogovorce. Pomanjkljivost je ta, da morajo udeleženci za čas trajanja tečaja izobraževanju prilagoditi svoje zasebno in poklicno življenje.

Individualna oblika. Ta oblika je v celoti prilagojena učečemu se, njegovemu predznanju, potrebam in željam. To je tudi njena prednost, pomanjkljivost pa je, da udeleženec v taki obliki izobraževanja nima jezikovno enakovrednega sogovorca.

Kombinirane oblike. Pri jezikovnem pouku je mogoče kombinirati dvoje ali več metod poučevanja. Najbolj tipičen primer takšnega kombiniranja je, ko se samostojno učenje z uporabo računalniške tehnologije dopolnjuje z neposrednim stikom oz. t. i. kontaktnimi urami. Učitelj se z udeleženci tečaja od časa do časa sreča na kontaktnih učnih urah, nato pa jim prek spleta posreduje ustrezno učno gradivo. Za ustrezna navodila in vodenje, zlasti kar zadeva uporabo računalniške tehnologije, mora biti poskrbljeno že v začetnih fazah učnega procesa; udeleženci takšnega tečaja naj bi že bili računalniško opismenjeni. Kombinirana oblika učenja je izvedljiva tudi individualno.

2.2 Katalog znanj

V katalogu znanj so natančneje opredeljeni in razčlenjeni:

1. standardi znanja na posameznih ravneh,
2. vsebine programa (teme, sporazumevalni vzorci, slovnične strukture in vrste besedil) in vsebine po ravneh,
3. učbeniki in drugo učno gradivo,
4. posebna znanja izvjalcev programa.

2.2.1 STANDARDI ZNANJA

Standardi znanja, opisani v tem programu, se nadgrajujejo: standardi znanja na nižjih ravneh se avtomatično vključujejo tudi v višje ravni.

OSNOVNA RAVEN

Govorec slovenščine jezik obvlada toliko, da se v pretežni meri lahko samostojno sporazume. Znajde se v večini vsakodnevnih in ponovljivih situacij; pri tem prožno uporablja širok razpon preprostega jezika, da lahko izrazi večino tistega, kar želi sporočiti.

Govorjenje

Dialoško

- Pri govornem sporazumevanju je precej samostojen, lahko začne, konča in vzdržuje neposredni pogovor o znanih temah.
- Pogovarjati se zna o različnih temah iz vsakdanjega življenja ali o temah, ki ga zanimajo (npr. prazniki).
- Znajde se v večini vsakdanjih situacij, pa tudi v manj vsakdanjih situacijah v trgovinah, banki, na pošti idr., npr. ob vračilu izdelka, s katerim ni zadovoljen (se npr. pritoži); s sogovorncem se zna dogovoriti za skupne dejavnosti.
- V pogovoru zna prevzeti različne (resnične in izmišljene) vloge in v skladu z njimi zastopati svoja stališča. Zna poiskati in posredovati nezapletene stvarne informacije, pridobiti specifične informacije, prositi za napotke in se ravnati po njih.
- Ko je govor o rešitvah vsakdanjih težav ali o praktičnih vprašanjih, zna preprosto predstaviti svoje mnenje in izraziti odziv na mnenja drugih in pri tem vljudno izraža svoje strinjanje ali nestrinjanje.

Monološko

- Zna primerjati dve ali več stvari med seboj in izraziti ter pojasniti svojo odločitev za določeno izbiro.
- Razmeroma tekoče in brez priprave zna pripovedovati o različnih temah z vsakdanjih področij in področij, ki ga zanimajo ali so zanj pomembna (npr. družina, hobiji, delo, potovanje, aktualni dogodki), in pri tem poudariti tisto, kar se mu zdi najpomembnejše.
- Zna pripovedovati o dogodkih, kakor so se zgodili v časovnem zaporedju.
- Izraziti zna osebna stališča in jih utemeljiti.
- Pojasniti zna svoje načrte in dejanja.
- Izraziti zna čustva in opisati svoje počutje.
- Zna preprosto svetovati.
- Opisati zna različne prostore, kraje, navade ljudi, njihovo delo in dejavnosti.
- Opisati zna resnične in izmišljene dogodke.
- Obnoviti zna vsebino knjige ali filma in opisati svoje odzive v zvezi s tem, povedati zna zgodbo.
- Obnoviti in povzeti zna vsebino preprostega časopisnega članka; preprosto zna predstaviti vsebino, ki je grafično prikazana (npr. tabelarno, grafično prikazani rezultati anket ipd.).

Poslušanje

- Razume glavne točke jasnega standardnega govora (tudi daljšega pogovora) o znanih temah, s katerimi se redno srečuje pri delu, v šoli, prostem času itn.
- Razume kratke pripovedi in opise (npr. predstavitev osebe, opis kraja) ter v njih razbere posamezne informacije.
- Razume preproste tehnične informacije (npr. navodila za uporabo pripomočkov, ki jih pogosto uporablja pri delu, doma).
- Lahko sledi jasno izraženim napotkom in drugim navodilom (npr. kaj je treba narediti).
- Če je govor razmeroma počasen in jasen, razume bistvo radijskih novic.
- V preprostejšem posnetem gradivu (npr. informacije po telefonu, javna obvestila) o znanih temah razbere specifične informacije.
- Razume preproste (tudi daljše) intervjuje in ankete.

- Razume bistvo televizijskih oddaj o znanih temah, v katerih je govor razmeroma počasen in razločen.
- Lahko sledi filmom, če je zgodba v večji meri razumljiva iz slike in dogajanja ter če je govor razločen in jezik preprost.
- Iz vsebine govora zna razbrati okoliščine sporočanja (npr. kje poteka pogovor, kdo so govornici).

Branje

- Razume nezapletena zapisana stvarna besedila o vsakdanjih temah in temah, povezanih z njegovim poklicnim področjem in interesi.
- Zna poiskati in razume specifične predvidljive podatke v preprostih vsakdanjih gradivih, npr. oglasih, letakih, jedilnih listih, seznamih literature, voznihih redih, grafičnih prikazih ...
- Prepozna glavne poudarke in utemeljitve v preprostih časopisnih člankih o znanih temah.
- Razume vsakdanje napise in obvestila, kratka osebna pisma ter jasno napisana preprosta navodila za uporabo opreme ali pripomočkov.

Pisanje

Pisanje

- Pisati zna kratka preprosta sporočila v ustaljenih oblikah (tudi npr. v obrazcih) za neposredne potrebe (npr. obvestilo, napotek, navodilo, recept, pritožbo, mali oglas, vabilo, različne oblike prošnje, nasvet, življenjepis, povpraševanje, prijava ...).
- V povezanih stavkih zna preprosto opisati vsakdanje vidike svojega okolja, npr. ljudi, kraje, dogodke v šoli ali na delovnem mestu.
- Zna pisati kratke osnovne opise dogodkov, preteklih dejavnosti ali osebnih doživetij, zna napisati tudi preprosto zgodbo (lahko ob izmišljenem dogodku).
- Uporablja zna najpogostejše povezovalce (in, pa, ker, ampak), da stavke poveže v preprosto linearno zgodbo ali opis.
- V kratkem besedilu zna preprosto utemeljiti nekatera dejstva (npr., zakaj se uči/uporablja slovenščino...) ali predstaviti svoj pogled na stvari

Dopisovanje

- Lahko si dopisuje s prijateljem: razume preprosta osebna pisma in zna nanje odgovoriti.
- Lahko se vključuje v preprostejše dejavnosti na družabnih omrežjih.

Pri opredelitvi standardov znanj za osnovno raven so bili v veliki meri upoštevani opisniki v lestvicah SEJO za ravni A2 in (spodnjo) B1.

VIŠJA RAVEN

Govorec na višji ravni razume glavne ideje v kompleksnih besedilih na najrazličnejše teme. Govori tekoče in spontano. Tvoriti zna jasna, zaokrožena besedila in razložiti svoja stališča ob aktualnih vprašanjih.

Gl. tudi standarde znanja za osnovno raven.

Govorjenje

Dialoško

- Sporazumeva se dovolj tekoče in spontano, da lahko vzdržuje interakcijo z domačimi govorniki.
- Dejavno sodeluje v pogovoru med domačimi govorniki.
- Zna začeti, vzdrževati in končati pogovor z učinkovito menjavo vlog.

- Lahko dejavno sodeluje v vsakdanjih in nevsakdanjih formalnih razpravah; lahko prispeva k razpravi o stvareh, ki so mu blizu.
- Lahko pojasni svoje ideje in mnenja ter jih podpre z relevantnimi razlagami, utemeljitvami in komentarji.
- Zna jasno na kratko predstaviti zadevo ali težavo. Sposoben se je pogajati, da bi rešil zaplete (npr. neupravičena kazen za prometni prekršek).
- Zna zanesljivo posredovati podrobne informacije.
- V intervjuju ob spodbudi spraševalca zna razširiti in razviti misli.

Monološko

- Posredovati zna jasne, podrobne prikaze najrazličnejših tem, povezanih s področji, ki ga zanimajo.
- Zna jasno argumentirati, svoja stališča osvetljuje z ustreznimi primeri. Argumente zna logično povezati; zna predstaviti prednosti in pomanjkljivosti različnih možnosti.
- Posredovati zna jasne, sistematično razvite opise in pripravljene predstavitve, pri tem navaja prednosti in slabosti različnih možnosti.
- Zna izraziti različna čustvena stanja in poudariti osebni pomen dogodkov in doživetij.
- Zna na različne načine ubesediti to, kar želi povedati. Zna načrtovati, kaj je treba reči in s katerimi sredstvi, ter pri tem upošteva učinek na naslovnike.

Poslušanje

- Razume glavne ideje vsebinsko in jezikovno kompleksnega standardnega govora o konkretnih in abstraktnih temah (npr. podrobna navodila, obvestila in sporočila) v običajni hitrosti.
- Z nekaj truda razume večino tistega, kar govorijo ljudje okoli njega.
- Lahko sledi bistvu izobraževalnih/strokovnih predstavitev (npr. predavanja, govori, poročila).
- Razume obvestila in sporočila o konkretnih in abstraktnih temah, povedana v standardnem jeziku z normalno hitrostjo.
- Razume večino radijskih dokumentarnih oddaj in večino drugega posnetega avdiogradiva v standardnem jeziku in normalni hitrosti ter prepozna govorčevu razpoloženje, ton govora itn.

Branje

- Bere precej samostojno, pri čemer način in hitrost branja prilagaja različnim besedilom in namenom.
- Bere korespondenco, ki se nanaša na njegovo interesno področje, in hitro dojame bistvo sporočila.
- Zna na hitro preleteti dolga in kompleksna besedila (npr. novice, članki in poročila) ter v njih prepoznati vsebino in najti relevantne podrobnosti.
- Razume članke in poročila o sodobnih problemih, v katerih pisci zastopajo določena stališča ali poglede.
- Razume daljša kompleksna navodila s svojega strokovnega področja.

Pisanje

Pisanje

- Zna pisati jasna, strukturirana besedila s podrobnostmi o različnih temah z znanih področij.
- Zna pisati jasne, podrobne opise na različne teme, povezane z njegovim interesnim področjem.
- Zna pisati eseje ali poročila, v katerih razvije določen argument, navede razloge za določeno stališče ali proti njemu, pojasni prednosti in slabosti različnih možnosti ter navaja razloge in ustrezne primere.
- Na podlagi jasno strukturiranega predavanja na znano temo si dela zapiske.

Dopisovanje

- Zna sprejemati in zapisati sporočila, v katerih se poizveduje o nečem oz. se kaj pojasnjuje.
- Zna pisati pisma, v katerih izraža čustva in mnenja, poudarja osebni pomen dogodkov in doživetij ter komentira novice in poglede dopisovalca.
- Učinkovito se vključuje v družabna omrežja.

Pri opredelitvi standardov znanj za višjo raven so bili v veliki meri upoštevani opisniki v lestvicah SEJO za (spodnjo) raven B2.

RAVEN ODLIČNOSTI

Govorec je pri uporabi slovenskega jezika neodvisen in samostojen. Jezik učinkovito in prožno uporablja v najrazličnejših okoliščinah in sporazumevalnih položajih za osebne, družabne, akademske in poklicne namene. Razume širok razpon zahtevnejših, daljših besedil in prepoznava implicitne pomene. Tvoriti zna jasna, dobro organizirana in poglobljena besedila o kompleksnih temah.

Gl. tudi standarde znanja za osnovno in višjo raven.

Govorjenje

Dialoško

- Sporazumeva se tekoče in spontano, pogovarja se sproščeno in ustrezno brez opaznih jezikovnih omejitev.
- Sodeluje v razpravi, tudi o kompleksnih neznanih temah, zna učinkovito zagovarjati svoje stališče, predstavljati svoje utemeljitve. Svoj govorni prispevek zna spretno navezati na prispevke drugih govorcev.
- Razume in izmenjuje kompleksne informacije o vseh stvareh, ki so povezane z njegovo poklicno vlogo.
- Kot spraševalec ali kot intervjuvanec uspešno sodeluje v intervjuju; tekoče zna razvijati misli; ustrezno uporablja členitvene signale.

Monološko

- Oblikovati zna jasne, tekoče, natančne opise in pripovedi, pri čemer vključuje podteme, razvija posamezne sestavine in svoje besedilo zaokroži z ustreznim zaključkom.
- Zna sistematično razviti argumentacijo, pri čemer ustrezno poudari bistvene točke in svoja stališča osvetli s podrobnostmi in ustreznimi primeri.
- Svoje govorjenje prožno prilagaja občinstvu.
- Besedo, ki se je ne spomni, zna nadomestiti z ustreznim izrazom tako spretno, da se to komaj opazi.
- Pri spontanem govoru se izraža tekoče in zaokroženo.

Poslušanje

- V neposredni komunikaciji ali pri spremljanju medijev nima težav pri razumevanju.
- Lahko sledi daljšemu govoru o abstraktnih in kompleksnih temah.
- Prepoznava širok razpon idiomatskih in pogovornih izrazov ter razume kljub temu, da govorec prehaja med jezikovnimi zvrstmi.
- Lahko sledi tudi daljšemu, nestrukturiranemu pogovoru med domačimi govorcami.
- Lahko sledi večini nespecializiranih predavanj, predstavitev, pogovorov in razprav.
- Zna razbrati informacijo iz javnih obvestil tudi slabe kakovosti, razume kompleksne tehnične informacije, kot so npr. navodila za uporabo proizvodov in storitev.
- Razume širok razpon posnetega in predvajanega avdiogradiva, tudi če je v nestandardnem jeziku.

- Prepozna pomenske odtenke, kot so posredno izražena stališča ali odnosi med govorcei.
- Razume domačega govorca, ki govori pogovorno.

Branje

- Podrobno razume daljša kompleksna besedila, na kakršna naleti v svojem družabnem, poklicnem ali akademskem življenju. Do prebranega se zna kritično opredeliti.
- Prepozna vsebino in relevantnost novic, člankov in poročil na najrazličnejše teme.
- V besedilih prepozna različne podrobnosti, tudi stališča in posredno ali neposredno izražena mnenja. Informacije zna povzeti in jih povezati.
- Zna na hitro preleteti dolga in kompleksna besedila ter v njih najti relevantne podrobnosti.

Pisanje

Pisanje

- Zna pisati jasna, povezana, dobro strukturirana kompleksna besedila, poročila, članke ali eseje na najrazličnejše teme v ustreznem slogu.
- Med predavanjem zna pisati podrobne zapiske.
- Zna povzeti informacije iz različnih virov.
- Besedila so slovnično pravilna, napake so redke. Pri pisanju dela malo pravopisnih napak.

Dopisovanje

- Zna se izražati jasno in natančno in se učinkovito in prožno prilagaja naslovniku.
- Vsebino in izrazna sredstva zna prilagoditi situaciji in naslovniku ter uporabiti okoliščinam ustrezno stopnjo formalnosti .

Pri opredelitvi standardov znanj za raven odličnosti so bili v veliki meri upoštevanj opisniki v lestvicah SEJO za ravni C1 in C2.

2.2.2 VSEBINE PROGRAMA

Tematska področja

Posamezna področja, ta program jih predlaga 14, niso ostro razmejena, so presečna in se pogosto prepletajo, posamezne podkategorije pa so lahko celo prekrivne (npr. področje osebne identitete se tesno povezuje z osebnimi razmerji, izobraževanje z delom in poklicem; podkategorijo družbena problematika je mogoče povezati s področji delo in poklic, zdravje in telesna nega, družba, politika in gospodarstvo itd.). S predlaganimi področji so povezana širša **področja družbenega življenja**, kot jih navaja tudi SEJO, in sicer zasebno, javno, poklicno in izobraževalno, ter **kraji dogajanja, institucije, osebe, predmeti, dogodki, postopki in besedila**. To pomeni, da posamezna področja niso povezana le z (iz)gradnjo besedišča, ampak tudi s situacijami (kraji, institucijami, dogodki ...), v katerih poteka sporazumevanje, in z jezikovnimi funkcijami, ki jih govorec slovenščine pri tem uresničuje (npr. pri tematskem področju hrana in pijača je uporabnik lahko postavljen v situacijo v restavraciji, kjer naroča hrano, ipd.).

Tematska področja so glavno izhodišče za širitev variantnih ubeseditvev, tako na ravni besedišča kot na ravni skladiškov struktur. Tematskih področij se lotevamo lotevali postopno: od konkretnih, ki zadevajo vsakdanje življenje in so povezana s preživetjem (npr. osebna identiteta, stanovanje in bivanje, hrana in pijača itd.), do bolj abstraktnih področij (npr. politika, družba) in njihovih podkategorij (npr. odvisnosti, ekologija, politična ureditev itd.) – možno pa je seveda tudi drugače, pač glede na potrebe in želje udeležencev programa.

Tematski sklopi	Podkategorije
1. Osebna identiteta	Ime, naslov, telefon, rojstni podatki, starost, spol, status, narodnost, izvor, poklic, družina, vera, interesi, značaj in temperament, videz; osebni dokumenti
2. Stanovanje in bivanje	Vrste bivališč, prostori, pohištvo in oprema, napeljave, gospodinjski aparati, orodje; domača opravila; lastništvo, najem; življenjski standard
3. Osebna razmerja	Razmerja in odnosi med ljudmi, druženje (zasebno in javno), dopisovanje
4. Izobraževanje	Vrste šol, izobraževalni sistem, stopnje izobrazbe, predmeti, kvalifikacije (izpiti)
5. Delo in poklic	Poklici, delo, iskanje zaposlitve, pogoji za zaposlitev, delovne razmere, zaslužek; davki; sodelavci, brezposelnost
6. Prosti čas in razvedrilo	Hobiji in interesi, prireditve, radio in televizija, kino, gledališče, koncerti itn., razstave, muzeji itn., arhitektura, literatura, intelektualne in umetniške dejavnosti, tisk, e-mediji, šport in rekreacija, družabno življenje
7. Promet in potovanje	Prometne poti in prostori, vozila, javni prevoz, orientacija, potovanja (turizem), nastanitev, prtljaga, menjalnica, meja, dokumenti
8. Zdravje in telesna nega	Telo, počutje, higiena in kozmetika, zdravje in bolezen, zdravstvena oskrba, zavarovanje, posebne potrebe; skrb za zdravo življenje; odvisnosti
9. Nakupovanje	Trgovine, cene, plačilo, oblačila in obutev (moda; merske enote, denar
11. Hrana in pijača	Hrana in pijača; priprava hrane in prehranjevanje; naročanje; zdrava prehrana
12. Storitve	Pošta, telefon, banka, policija, diplomatska predstavništva, pomoč v sili; servisi in storitve (frizer, čevljar, kozmetika, čistilnica, informacije)
13. Družba, politika, gospodarstvo	Aktualni dogodki; politično dogajanje, politična ureditev; gospodarsko in družbeno dogajanje; vojna in mir; kriminal; družbeni problemi
14. Okolje in vreme	Okolje, rastline in živali, vreme; čas; poseganje v naravo, ekologija

Izvajalci tega programa si lahko za natančnejšo predstavbo, katero in kako obsežno naj bi bilo besedišče na posameznih tematskih področjih na osnovni ravni, ogledajo poglavje Posebni pojmi v dokumentu *Sporazumevalni prag za slovenščino*, za nabor jezikovnih funkcij pa poglavji Jezikovne funkcije in Sporazumevalni vzorci v istem dokumentu.

Vsebine programa po ravneh

Vsebine programa se nadgrajujejo: vsebine nižjih ravni so v celoti vključene tudi v višje ravni.

OSNOVNA RAVEN

Besedišče

Uporabiti zna širok razpon preprostega jezika, da se znajde v večini vsakodnevnih situacij. Iz konteksta sklepa o pomenu kakšne neznane besede in izpelje pomen izjave, če gre za znano temo. Ima dovolj obsežno besedišče, da se z nekaterimi opisnimi strategijami, npr. z uporabo preproste besede s podobnim pomenom ali s preprostim opisom, uspešno izraža o večini tem, ključnih za vsakdanje življenje, npr. o družini, hobijih in interesih, delu, potovanju in aktualnih dogodkih.

Besedilo (govorno in pisno)

Pozna konvencije vljudnega sporazumevanja in jih ustrezno uporablja.

Niz kratkih posamičnih preprostih prvin zna povezati v linearno besedilo.

Zbrati zna specifične informacije iz več različnih virov (besedil) in jih preprosto povzeti.

Zna preprosto parafrazirati kratke pisne odlomke ali govornjena besedila. Pri tem uporablja ubeseditve in zaporedje iz prvotnega besedila. Besedilo zna interpretirati tako, da preprosto izrazi svoje mnenje o vsebini. Zna povzeti vsebino preprostih (tudi daljših) intervjujev, anket ipd.

Jezikovna pravilnost

Govorjenje

Govori razumljivo, pri daljšem govorjenju je lahko opazno popravljanje in načrtovanje govora. Izgovarjava je razumljiva, občasno so opazne nekatere nepravilnosti.

Pisanje

Pri pisanju razmeroma pravilno uporablja nabor pogostih izrazov in vzorcev (npr. uvodne in sklepne formule pri dopisovanju ipd.). Tvori preprosta povezana besedila, ki so zapisana in zgrajena dovolj pravilno, da so razumljiva za bralca.

VIŠJA RAVEN

Besedišče

Ima velik nabor besedišča s svojega strokovnega področja in večine splošnih tem. Na splošno uporablja besedišče pravilno, morebitna izbira nepravilne besede ne ovira sporazumevanja. Zna uporabljati opise in parafraze, da zapolni vrzeli v besedišču in skladijskih zgradbah. Zna spreminjati ubesedenje, da se izogne pogostemu ponavljanju.

Besedilo

Pri pisanju zna tvoriti razumljivo povezano besedilo, v katerem uporablja standardno zgradbo in konvencionalno delitev na odstavke. Povzeti zna širok razpon stvarnih besedil (npr. odlomke poročil, intervjujev ali dokumentarnih oddaj) in domišljjskih besedil (npr. film, gledališka igra) ter komentirati in razpravljati o nasprotujočih si pogledih in glavnih temah.

Pri govorjenju se izraža jasno in vljudno, tako v formalnem kot neformalnem položaju, primerno situaciji in sogovornem.

Zna povzeti informacije in argumente iz več različnih virov in pripraviti poročilo. Uporablja temeljni nabor kohezivnih sredstev, da izjave poveže v koherentno besedilo; v daljšem prispevku je možno »preskakovanje«.

Jezikovna pravilnost

Ima dovolj velik obseg jezikovnega znanja, da lahko oblikuje jasne opise, izraža stališča in razvija argumente in pri tem včasih uporablja tudi skladenjsko zapletene povedi. Ne dela napak, ki bi povzročale nesporazume.

Govorjenje

Izgovarjava je jasna in naravna.

Pisanje

Pri zapisu in rabi ločil ne dela večjih napak, možni so nekateri vplivi iz prvega ali katerega drugega jezika.

RAVEN ODLIČNOSTI

Besedišče

Ima širok nabor besedišča, ki ga pravilno in ustrezno uporablja. Obvlada idiomatske in pogovorne izraze, zaveda se konotativnih ravni pomena. Občasne vrzeli uspešno zapolnjuje s parafraziranjem. Le redko išče izraze ali uporablja strategije izogibanja.

Besedilo

Zna načrtovati, kaj je treba reči ali zapisati in s katerimi sredstvi, pri tem upošteva učinek na naslovnike. Izraža se jasno in se mu ni treba omejevati pri tem, kar želi povedati. Sposoben je samonadzora in samopopravkov. Zna oblikovati podrobne opise in pripovedi, v katere vgrajuje podteme, razvija stališča in ustrezno zaključuje. Svoje misli zna strniti ali jih ustrezno razširiti. Tvori koherentna besedila, za kar ustrezno uporablja različne organizacijske vzorce in povezovalce kohezivna sredstva.

Jezikovna pravilnost

Dosledno ohranja visoko stopnjo slovnične pravilnosti, napake so redke.

Govorjenje

Izgovarjava je pravilna, ustrezno zna postavljati poudarke, da izrazi podrobnejše pomenske odtenke.

Pisanje

Pravopisne napake so redke.

2.2.3 UČBENIKI IN DRUGO UČNO GRADIVO

Izvajalec programa sam izbira učbenike in dodatno učno gradivo, ki ga bo uporabil pri izobraževanju. Pri izbiri učbenikov in dodatnih gradiv je treba upoštevati naslednja merila:

- učbeniki morajo biti zasnovani za odrasle, to velja tudi za vse vizualno, avdio in avdiovizualno gradivo, ki se uporablja pri izobraževanju,
- obsegati morajo večino v programu zajetih vsebin,
- ustrezati morajo sodobnim didaktičnim načelom in zahtevam po komunikacijskem modelu pouka oz. učenja (gre za učenje jezika z njegovo zavestno, kreativno uporabo),
- didaktično in metodično morajo biti skladni s temeljnimi cilji tega programa.

V prilogi 2 navajamo seznam javno dostopnih učbenikov za učenje slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki so uvrščeni na lestvice SEJO.

V izobraževalni program sodi tudi navajanje na samostojno uporabo slovarjev in drugih jezikovnih priročnikov, predvsem njihovih (javno dostopnih) spletnih aplikacij.

Priporočamo tudi uporabo dodatnega gradiva, kot so slovnica, priročniki za urjenje vseh sporazumevalnih dejavnosti (branja, poslušanja, govorjenja in pisanja). Besedila, uporabljena za izobraževanje, naj bodo avtentična, relevantna za udeležence programa, pa naj gre za zapisana ali govorna besedila.

2.2.4 ZNANJA, KI JIH MORAJO IMETI IZVAJALCI PROGRAMA

Izvajalec javno veljavnega programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* je učitelj, pa naj gre za tečajno, individualno ali kombinirano obliko izobraževanja ali za izvajanje izpitov iz znanja slovenščine. Poleg ustrezne stopnje izobrazbe, ki jo določi minister, je priporočljivo, da imajo izvajalci programa tudi dodatna znanja, in sicer:

- 1) specifična znanja s področja poučevanja slovenščine kot drugega in kot tujega jezika, ki vključujejo poznavanje področja slovenščine kot drugega in tujega jezika, tujih govorcev slovenščine in njihovih značilnosti, učnih procesov, didaktičnih pristopov in metod poučevanja odraslih govorcev ter poznavanje obstoječih učnih gradiv in postopkov priprave novih gradiv;
- 2) znanja iz specialne didaktike za preverjanje in ocenjevanje znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika, ki vključujejo poznavanje jezikovne politike na področju SDTJ, ciljnih skupin, osnov jezikovnega testiranja, strategij preverjanja jezikovnega znanja, ocenjevalnih meril ter poznavanje načel dobre prakse jezikovnega testiranja.

Razvijanje specifičnih kompetenc je za izvajalce javno veljavnega programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* priporočljivo, saj govorniki slovenščine kot drugega in tujega jezika v veliki meri sodijo v ranljivo skupino odraslih. Pri izvajanju izpitov pa so dodatna specifična znanja priporočljiva tudi zato, ker imajo rezultati na izpitih bolj ali manj usodne posledice, tako osebne za udeležence izpitov kot tudi širše družbene. To dejstvo zahteva natančnost in poenotenost postopkov izvajanja izpitov ter transparentnost in skladnost ocenjevanja.

Znanja, ki jih morajo imeti izvajalci programa *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*, na kratko povzema spodnja preglednica:

PODROČJE	IZVAJALEC	ZNANJA S PODROČJA
Izobraževalni program za odrasle <i>Slovenščina kot drugi in tuji jezik</i>	Učitelj	<p>Slovenistike na ravni visokošolskega izobraževanja</p> <p>PRIPOROČLJIVA DODATNA ZNANJA</p> <p>1) za izvajanje izobraževanja: znanja s področja poučevanja slovenščine kot drugega in kot tujega jezika (poznavanje področja slovenščine kot drugega in tujega jezika, tujih govorcev slovenščine in njihovih značilnosti, učnih procesov, didaktičnih pristopov in metod poučevanja odraslih govorcev ter poznavanje obstoječih učnih gradiv in postopkov priprave novih gradiv)</p> <p>2) za izvajanje izpitov: poleg znanj pod 1) še znanja iz specialne didaktike za preverjanje in ocenjevanje znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika (poznavanje jezikovne politike na področju SDTJ, ciljnih skupin, osnov jezikovnega testiranja,</p>

		strategij preverjanja jezikovnega znanja, ocenjevalnih meril ter poznavanje načel dobre prakse jezikovnega testiranja)
--	--	--

2.3 Izpitni katalog

Izpitni katalog vsebuje:

1. opredelitev treh ravni znanja slovenščine za pridobitev javno veljavne listine o znanju slovenščine,
2. izpitne cilje na posameznih ravneh,
3. sestavo in vrednotenje izpita ter izpitne vsebine.

2.3.1 Opredelitev ravni

Posamezne ravni so natančno opredeljene v standardih znanja (gl. Katalog znanj), spodnji opisi so kratki povzetki teh standardov.

OSNOVNA RAVEN

Pri razločnem govorjenju v standardnem jeziku razume glavne točke, kadar gre za znane stvari, s katerimi se redno srečuje na delu, v šoli, prostem času itn. Znajde se v večini vsakodnevnih in ponovljivih situacij. Tvoriti zna preprosta povezana besedila o temah, ki so mu znane ali ga zanimajo. Opisati zna izkušnje in dogodke, na kratko utemeljiti svoja mnenja in pojasniti načrte.

VIŠJA RAVEN

Razume glavne ideje v kompleksnem besedilu tako o konkretnih kot abstraktnih temah. V medosebnih stikih govori dovolj tekoče in spontano, da njegova komunikacija z domačimi govorci ni naporna ne zanj in ne za sogovorce. Tvoriti zna jasno, poglobljeno besedilo iz širokega izbora tem in razložiti stališče o nekem aktualnem vprašanju, tako da pojasni prednosti in pomanjkljivosti različnih rešitev.

RAVEN ODLIČNOSTI

Razume zahtevnejša, daljša besedila in prepoznava implicitne pomene. V spontanem govoru se izraža tekoče brez očitnega iskanja ustrezne ubeseditve. Jezik uporablja prožno in učinkovito, tako za družabne kot za akademske in poklicne namene. Tvoriti zna jasna, dobro organizirana in poglobljena ter jezikovno pravilna besedila o kompleksnih temah.

2.3.2 Izpitni cilji

Izpitni cilji so izpeljani iz izpitnih vsebin oz. poudarka testiranja (gl. sestavo izpitov in izpitne vsebine v nadaljevanju) in so bili pripravljene na podlagi pilotnih testiranj, ki jih je za potrebe priprave tega programa izvedel Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik (gl. prilogo 1).

Na **OSNOVNI RAVNI** kandidat

1. poišče in razume relevantne podatke v vsakdanjem pisnem gradivu (npr. v pismih, brošurah, kratkih uradnih dokumentih itd.);
2. prepozna glavne poudarke in utemeljitve v preprostih časopisnih člankih o znanih/predvidljivih temah;
3. razume opise dogodkov, občutkov, želja v osebnih pismih in zna odgovoriti nanje (si dopisuje);
4. razume bistvo in glavne točke jasnega standardnega govora (tudi daljšega pogovora) o znanih in predvidljivih temah;
5. lahko sledi napotkom;
6. zna zbrati informacije iz več virov;
7. zna preprosto parafrazirati kratka besedila;
8. zna pisati preprosta obvestila in sporočila v ustaljenih oblikah za neposredne potrebe;
9. zna razmeroma tekoče predstaviti sebe in glavne vidike svojega življenja;
10. zna opisati dogodke in svoja doživetja ter pojasniti svoje mnenje;
11. se kot stranka znajde v vsakdanjih situacijah pri pridobivanju dobrin in storitev (npr. v trgovini, banki ...); v zvezi s tem zna pojasniti, zakaj je nekaj težava, in se pogovarjati o tem, kaj je treba storiti; zna se pritožiti.

Na **VIŠJI RAVNI** kandidat

1. poišče relevantne podrobnosti v daljših, kompleksnih besedilih. Hitro prepozna vsebino novic, člankov, poročil o širokem razponu tem;
2. poišče specifične podatke in prepozna stališča v dolgih besedilih o sodobnih problemih;
3. uporablja različne strategije za prepoznavanje glavnih točk v besedilu;
4. povzame besedila, ki vsebujejo mnenja in utemeljitve; komentira nasprotujoče si poglede in razpravlja o njih (govorno in pisno);
5. oblikuje jasen opis, glavne točke razširja in utemeljuje s primeri (govorno in pisno).
6. Uporablja temeljni nabor kohezivnih sredstev, da besedilo poveže v jasno, koherentno celoto (govorno in pisno);
7. razume večino pogovora med domačimi govorci;
8. razume obvestila o konkretnih in abstraktnih temah, če so govorjena v standardnem jeziku in z normalno hitrostjo;
9. razume večino posnetega gradiva v standardnem jeziku, prepozna govorčevu razpoloženje itd.;
10. razume bistvo predavanj, govorov in drugih oblik predstavitev, ki so vsebinsko in jezikovno zapletene;
11. aktivno sodeluje v vsakdanjih in nevsakdanjih formalnih razpravah, prispeva svoje mnenje, ga pojasni in zagovarja, ovrednoti alternativne predloge itd.

Na **RAVNI ODLIČNOSTI** kandidat

1. pisno in govorno oblikuje jasne, podrobne prikaze kompleksnih tem; pri tem poudari bistvene prvine;
2. sistematično razvije argumentacijo in pri tem ustrezno poudari bistvene točke in svoja stališča osvetli s podrobnostmi;

3. sledi večini predavanj, pogovorov in razprav, piše podrobne zapiske in informacije beleži tako vsebinsko pravilno in natančno, da jih lahko znova uporabi;
4. podrobno razume širok razpon daljših kompleksnih pisnih besedil in v njih prepoznava podrobnosti, stališča in posredno ali neposredno izražena mnenja;
5. podrobno razume govor o specializiranih abstraktnih in kompleksnih temah, ki ne sodijo na njegovo poklicno ali interesno področje; občasno preveri posamezne podrobnosti, zlasti če ne pozna dobro jezikovne različice;
6. prepričljivo zagovarja svoje stališče, odgovarja na vprašanja in pripombe ter tekoče, spontano in ustrezno odgovarja na protiargumente;
7. povzame daljša zahtevna besedila (govorno in pisno);
8. oblikuje podrobne opise in pripovedi ter vanje vgrajuje podteme, razvija posamezna stališča in jih zaokroža z ustreznim zaključkom (govorno in pisno).

2.3.3 Sestava in vrednotenje izpita, izpitne vsebine ter ocenjevalna merila

OSNOVNA RAVEN

Izpit na osnovni ravni je sestavljen iz dveh receptivnih (poslušanje, branje) in dveh produktivnih delov (govorjenje, pisanje).

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja po SEJO)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Poslušanje	Poslušanje avdiomedijev in posnetkov, poslušanje obvestil in navodil, poslušanje pogovora med domačimi govorci	25 min.	25 %
Branje	Branje za orientacijo, branje za iskanje podatkov in utemeljitev, obdelava besedila	40 min.	25 %
Pisanje z branjem (vodeno pisanje)	Branje za iskanje podatkov in obdelava besedila; branje korespondence – dopisovanje	40 min.	25 %
Govorjenje (vodeno, ob predhodni pripravi)	Monolog (predstavitev, opis in zastopanje stališča), ciljno usmerjeno sodelovanje, pridobivanje dobrin in storitev, izmenjava informacij	15. min. (+ 15 min. za pripravo)	25 %
SKUPAJ ZA IZPIT		135 minut	

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov. Gre za krajša, enostavna avtentična besedila, tj. besedila, ki so relevantna za ciljno skupino, izvirna ali prirejena za potrebe jezikovnega testa, na katere uporabnik slovenščine lahko naleti v vsakodnevnem sporazumevanju. Kot je razvidno iz zgornje preglednice, so pri vseh dejavnostih vključena tako krajša, preprosta monološka kot dialoška besedila, ki vsebujejo določene informacije ali tudi stališča pisca oz. govorca. Tipi nalog so različni, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo in pri receptivnih delih obsegajo naloge dopolnjevanja, urejanja, izbiranja, prenašanja informacij idr., pri produktivnih pa različne naloge za bolj ali manj vodeno tvorjenje besedila (govorno in pisno).

Ocenjevanje

V receptivnih delih se za pravilne odgovore dodeljujejo točke glede na točkovalno šablono, v produktivnih delih pa se govorna in pisna produkcija udeležencev ocenjujeta po analitičnih ocenjevalnih lestvicah. Lestvici za ocenjevanje govorne in pisne produkcije sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJO (ravni A2 in B1). Pri **govorni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, besedišče, jezikovna pravilnost, menjava vlog in sociolingvistična ustreznost ter izgovor. Pri **pisni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, besedišče, jezikovna pravilnost ter zgradba in slog. Lestvici za ocenjevanje produkcije na osnovni ravni sta navedeni v Prilogi 3.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz zgornje preglednice, se izpit izvaja po posameznih delih oz. podtestih (poslušanje, branje, pisanje, govorjenje). Mejni vrednosti sta dve, ena pri 60 % in druga pri 85 %. Za uspešno opravljen izpit na osnovni ravni zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov, hkrati pa ta mejna vrednost pomeni, da kandidat na posameznem podtestu dosega raven A2 po SEJO. Če kandidat pri posameznem podtestu doseže 85 % ali več točk, pomeni, da dosega raven B1 po SEJO.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženec izpita na osnovni ravni po programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*, ima torej t. i. fleksibilen profil, in sicer

- 60 % točk za dosego ravni A2 in
- 85 % točk za dosego ravni B1 pri posameznem podtestu.

Končna ocena je opisna, in sicer **je opravi/a** (60 % ali več na vsakem od posameznih podtestov) oz. **ni opravi/a** (manj kot 60 % na enem ali več podtestov).

Z uspešno opravljenim izpitom na **osnovni ravni** udeleženec izpita dokaže, da

- se lahko v veliki meri samostojno sporazumeva v predvidljivih sporazumevalnih položajih ob vsakdanjih temah,
- razume bistvene informacije v krajših, enostavnih zapisanih in govorjenih besedilih,
- zna ob navodilih napisati krajše besedilo za vsakdanjo rabo,
- je njegovo govorno in pisno izražanje sicer preprosto, a dovolj ustrezno in pravilno, tako da sporazumevanje poteka nemoteno.

VIŠJA RAVEN

Izpit na višji ravni je sestavljen iz dveh receptivnih (poslušanje, branje) in dveh produktivnih delov (govorjenje, pisanje).

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja po SEJO)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Poslušanje	Poslušanje avdiomedijev in posnetkov, poslušanje navodil in obvestil (zapiski), poslušanje pogovora med domačimi govorci	30 min.	25 %
Branje	Branje za orientacijo, branje za iskanje podatkov in utemeljitev, obseg besedišča, obdelava besedila (povzemanje), prepoznavanje sporočilnih signalov	60 min.	25 %
Pisanje (vodeno)	Esej ali daljše praktično besedilo (razvijanje teme)	70 min.	25 %
Govorjenje (vodeno, ob predhodni pripravi)	Interakcija: formalno razpravljanje, daljši monolog (obdelava besedila – povzemanje)	15. min. (+ 15 min. za pripravo)	25 %
SKUPAJ ZA IZPIT		200 minut	

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov, ki se povsem samostojno sporazumevajo v slovenščini. Gre za krajša in daljša, tudi kompleksna avtentična besedila na različne teme, ki so relevantna za ciljno skupino, izvirna ali prirejena za potrebe jezikovnega testa. Kot je razvidno iz zgornje preglednice, so pri vseh dejavnostih vključena tako monološka kot dialoška besedila, ki vsebujejo določene informacije ali tudi stališča pisca oz. govorca. Tipi nalog so različni, z njimi je mogoče izzvati razmeroma realno jezikovno rabo in obsegajo tako naloge dopolnjevanja, urejanja, izbiranja, prenašanja informacij kot tudi naloge za samostojno tvorjenje daljšega (pisnega in govorenega) besedila.

Ocenjevanje

V receptivnih delih se za pravilne odgovore dodeljujejo točke glede na točkovalno šablono, v produktivnih delih pa se govorna in pisna produkcija udeležencev ocenjujeta po analitičnih ocenjevalnih lestvicah. Obe lestvici sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJO (raven B2). Pri **govorni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, argumentacija, besedišče, jezikovna pravilnost, interakcija in izgovor. Pri **pisni produkciji** se ocenjujejo vsebinska ustreznost oz. izvedba naloge, razvijanje teme, koherenca, besedišče in jezikovna pravilnost. Lestvici za ocenjevanje produkcije na višji ravni sta navedeni v Prilogi 3.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz zgornje preglednice, se izpit izvaja po posameznih delih oz. podtestih. Za uspešno opravljen izpit na višji ravni zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov.

Končna ocena je opisna, in sicer **je opravlil/a** oz. **ni opravlil/a**.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženec izpita na višji ravni po programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*, izkazuje doseženo raven na celotnem testu, glede na umestitev na lestvice SEJO je to spodnja raven B2.

Z uspešno opravljenim izpitom na **višji ravni** udeleženec izpita dokaže, da

- je pri sporazumevanju samostojen v večini sporazumevalnih položajev,
- razume glavne ideje v daljših kompleksnih nespécializiranih besedilih,
- se lahko pogovarja in piše o različnih temah, zna tvoriti jasno, poglobljeno besedilo in natančno razložiti svoje stališče,
- se pravilno izraža; napake, ki jih dela, ne povzročajo nesporazumov.

RAVEN ODLIČNOSTI

Izpit iz znanja slovenščine na ravni odličnosti je zasnovan kot integrativni test. V njem se povezujeta branje in pisanje ter poslušanje in govorjenje. Oba dela se ocenjujeta s posebnimi analitičnimi lestvicami.

Sporazumevalna dejavnost	Izpitne vsebine (poudarek testiranja po SEJO)	Čas reševanja	Delež pri oceni
Branje in pisanje	Branje za iskanje podatkov in utemeljitev, pisanje poročila oz. eseja, razvijanje teme	75 min.	50 %
Poslušanje in govorjenje	Poslušanje avdiomedijev in posnetkov, delanje zapiskov, daljši monolog: opisovanje (predstavitev teme), razumevanje domačega govorca, formalno razpravljanje	20 min. za poslušanje in pripravo, 20 min. govorjenja	50 %
SKUPAJ ZA IZPIT		105 minut	

Izhodiščna besedila (stimulus) in tipi nalog

Izhodiščna besedila in na njihovi podlagi tvorjena besedila, iz katerih so izpeljane izpitne vsebine, so izbrana glede na predvidene oz. pričakovane sporazumevalne potrebe udeležencev izpitov, ki se učinkovito sporazumevajo v slovenščini na zelo visoki ravni. Gre za dolga, kompleksna avtentična besedila na različne teme, ki jih morajo udeleženci izpita pisno in govorno predstaviti (povzeti glavne poudarke), ob njih izraziti svoje stališče in ga utemeljiti. Takšen format izpita omogoča povsem realno jezikovno rabo.

Ocenjevanje

Za ocenjevanje na ravni odličnosti sta bili oblikovani in preizkušeni dve lestvici: ena za ocenjevanje poslušanja in govorne produkcije, druga za ocenjevanje branja in pisne produkcije. Obe lestvici sta nastali na podlagi izkušenj z lestvicami iz programa SZT in na podlagi opisnikov v SEJO (ravni C1 in C2). Pri **poslušanju in govorjenju** se ocenjujejo razumevanje in obdelava izhodiščnega besedila, naracija in argumentacija, besedišče, jezikovna pravilnost, izgovor in tekočnost. Pri **branju in pisanju** se ocenjujejo razumevanje in obdelava izhodiščnih besedil, vsebina, slog in namen besedila, razvijanje teme in koherenca ter besedišče in jezikovna pravilnost. Lestvici za ocenjevanje na ravni odličnosti navajamo v Prilogi 3.

Mejna vrednost

Kot je razvidno iz zgornje preglednice, se izpit izvaja v dveh delih oz. podtestih (branje in pisanje, poslušanje in govorjenje). Za uspešno opravljen izpit na ravni odličnosti zadostuje 60 % točk pri vsakem od podtestov. Končna ocena je opisna, in sicer **je opravl/a** oz. **ni opravl/a**.

Potrdilo o znanju slovenščine, ki ga dobi udeleženec izpita na ravni odličnosti po programu *Slovenščina kot drugi in tuji jezik*, izkazuje doseženo raven na celotnem testu, glede na umestitev na lestvice SEJO je to raven, ki obsega področje C.

Z uspešno opravljenim izpitom na **ravni odličnosti** udeleženec izpita dokaže, da

- je pri sporazumevanju učinkovit in prepričljiv v večini sporazumevalnih položajev,
- podrobno razume zahtevnejša, dolga besedila in zanesljivo povzame glavne poudarke v njih,
- tvori daljša besedila o kompleksnih temah,
- govori naravno in tekoče,
- se pravilno govorno in pisno izraža.

2.4 Javna veljavnost znanj

Program *Slovenščina kot drugi in tuji jezik* omogoča pridobitev javno veljavne listine o znanju slovenščine. Javno veljavna listina o znanju slovenščine se izda osebam, ki uspešno opravijo zunanje preverjanje znanja slovenščine na osnovni ali višji ravni ali na ravni odličnosti v skladu z izpitnim katalogom v tem programu. Po uspešno opravljenem izpitu dobijo ustrezno listino o znanju slovenščine na ustrezni ravni. Tako listino lahko izda samo za to pooblaščen ustanova.

Udeleženci programa (jezikovnega tečaja) lahko dobijo potrdilo o udeležbi, v katerem so navedeni podatki o izvajalski organizaciji, podatki za identifikacijo udeleženca, ime programa, raven znanja, trajanje programa in datum izdaje potrdila. Če pa udeleženci opravljajo interni izpit (izpit uspešnosti po končanem tečaju na posamezni ravni), se jim izda ustrezno potrdilo, vendar to ni javno veljavna listina o znanju slovenščine in le-te v nobenem primeru ne more nadomestiti.

2.5 Sestavljanje programa

Program so pripravile Ina Ferbežar (soavtorica besedila), Damjana Kern, Petra Likar Stanonik, Nataša Pirih Svetina (soavtorica besedila).

Drugi sodelavci pri nastajanju programa so navedeni v Prilogi 1.

Recenzenti: Marko Stabej, Marjana Šoš, Alenka Tratnik.

Literatura in reference

Delo	Opis
Ferbežar, I.: »Izrekam zvestobo moji novi domovini Republiki Sloveniji ...«: testiranje znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika v Sloveniji. <i>Jezik in slovstvo</i> , 57/3–4. Ljubljana 2012. Str. 29–45.	Članek osvetljuje nekatera vprašanja, povezana z jezikovnimi zahtevami in testiranjem za uradne namene, in prinaša podatke o udeležencih izpitov iz znanja slovenščine v zadnjih letih.
Ferbežar, I., Knez, M., idr.: Sporazumevalni prag za slovenščino 2004. Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik in Ministrstvo RS za šolstvo, znanost in šport. Ljubljana 2004.	Podroben opis jezikovne zmožnosti v slovenščini na ravni B1 po SEJO, ki prinaša nabor jezikovnih funkcij, splošnih in posebnih pojmov ter opis slovničnih struktur, relevantnih za to raven.
Ferbežar, I., in Stabej, M.: Slovene as a second Language: infrastructure and language policy. <i>Strani jezici</i> 32/3–4. Zagreb 2002. Str. 235–243.	Članek prinaša pregled jezikovnih zahtev v različnih pravnih aktih in predstavlja sistem preverjanja in certificiranja znanja slovenščine kot drugega in tujega jezika.
Letna poročila Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik http://www.centerslo.net/l2.asp?L1_ID=7&L2_ID=95&LANG=slo (Dostop 9. 10. 2013.)	
Pirih Svetina, N., Ferbežar, I., idr.: Opisi ravni jezikovnega znanja. <i>The ALTE can do statements – a Slovene version</i> . Krakov: Universitas 2004.	Opisi jezikovne zmožnosti v slovenščini na šestih ravneh, kot jih predvideva SEJO (od najnižje A1 do najvišje C2). Omejeni so na tri glavna sporazumevalna področja: turizem, študij in delo.
Pirih Svetina, N., Rigler Šilc, K., idr.: Preživetvena raven v slovenščini. <i>Breakthrough level Slovene</i> . Krakov: Universitas 2004.	Podroben opis najnižje prepoznane stopnje jezikovne zmožnosti (A1 po SEJO) v slovenščini, ki prinaša nabor jezikovnih funkcij z ustreznimi sporazumevalnimi vzorci, obseg besedišča in sociokulturno védenje, relevantno za to raven.
Pravni informacijski portal. http://www.iusinfo.si/Default.aspx (Dostop 10. 10. 2013.)	
Skupni evropski jezikovni okvir: učenje poučevanje, ocenjevanje. Svet Evrope in Ministrstvo RS za šolstvo in šport. Ljubljana 2011. http://www.mizks.gov.si/fileadmin/mizks.gov.si/pageuploads/podrocje/razvoj_solstva/Jeziki/Publikacija_SEJO_komplet.pdf	Izčrpen opis zmožnosti, znanj, spretnosti, potrebnih za (jezikovno) sporazumevanje na (statistično dokazanih) šestih ravneh (od A1 do C2). Opisniki so na voljo v 57

(Dostop 9.10. 2013.)

lestvicah, združenih po dejavnostih.

Uradni list Republike Slovenije. <http://www.uradni-list.si/>
(Dostop 10. 10. 2013.)

Začetna integracija priseljencev. Program izobraževanja za priseljence v Sloveniji. Andragoški center Slovenije. Ljubljana 2011.
http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/odrasli/Programi/Program_odrasli_ZIP.pdf (Dostop 9. 10. 2013.)

Program prinaša t. i. integracijske vsebine, ki jih splošni jezikovni učbeniki ne vsebujejo (področje dela, socialne varnosti, posameznikovih pravic, vključevanja v slovenski sistem VIZ itd.). Vključuje nabor jezikovnih funkcij z ustreznimi sporazumevalnimi vzorci, obseg besedišča in sociokulturno védenje, relevantno v začetnih fazah vključevanja v slovensko družbo (na ravneh A1–A2 SEJO).

PRILOGE

PRILOGA 1

Časovno obdobje	Vsebina dela	Sodelujoči
Predfaza: 2010	Primerjava opisnikov v programu SZT z lestvicami SEJO	Strokovni sodelavci CSDTJ
Predfaza: 2011	Umestitev izpita iz znanja slovenščine na osnovni ravni po programu SZT na lestvice SEJO	Strokovni sodelavci CSDTJ
September 2012	Osnutek novega programa (po spremljanju izvajanja programa SZT, analizi sporazumevalnih potreb, pregledu primerljivih tujih programov in izpitov)	Ožja skupina sodelavk, Marko Stabej, Boštjan Bajec
Oktober 2012 – november 2013	Opisi ravni in standardi znanja po opisnikih iz programa SZT, po lestvicah SEJO, učbenikih, izkušnjah ... za vse tri ravni Pregled in prva redakcija opisnikov	Ožja skupina sodelavk
December 2012 – januar 2013	Testa na osnovni in višji ravni <ul style="list-style-type: none"> - pregled tujih testov na ravneh od A2 do B2 za angleščino, češčino, francoščino, nemščino (avstrijski in nemški vzorci) in španščino kot tuji jezik - priprava izpitnih ciljev in specifikacije testov za osnovno in višjo raven - izdelava testov na osnovni in višji ravni (naloge iz banke nalog in nove naloge) - pregled testov, strokovna presoja in redakcija 	Ožja skupina sodelavk
Februar 2013	Uvrstitev nalog v testih na osnovni in višji ravni na lestvice SEJO <ul style="list-style-type: none"> - 1. faza: seznanitev z lestvicami SEJO - 2. faza: uvrstitev posameznih vprašanj, nalog in podtestov na lestvice SEJO Končna redakcija testov	Širša skupina sodelavcev (8 oseb)
December 2012 – januar 2013	Ocenjevanje pisnih produkcij na osnovni ravni (po fazah) <ul style="list-style-type: none"> - izdelava dveh variant lestvic za pisno produkcijo na osnovni ravni - ocenjevanje 30 pisnih produkcij, izbranih iz rednega izpitnega roka, po obeh lestvicah - izbor ene lestvice in njena redakcija - ponovno ocenjevanje 30 pisnih produkcij na osnovni ravni po izbrani lestvici - primerjava ocen med ocenjevalkami, primerjava z ocenami na pravem izpitu - izbor 16 produkcij za uvrstitev na lestvice SEJO 	Ožja skupina sodelavk
Januar 2013	Uvrščanje pisnih produkcij na osnovni ravni na lestvice SEJO in postavitve mejne vrednosti <ul style="list-style-type: none"> - seznanitev z lestvicami za produkcijo na A2 in B1 SEJO - uvrstitev 16 pisnih produkcij na osnovni ravni na lestvice 	Širša skupina sodelavcev (6–8 oseb)

April 2013	Pilotiranje testa na osnovni ravni pri izbranih zunanjih izvajalcih izpitov <ul style="list-style-type: none"> - na eni ustanovi pilotni test v celoti - predtestiranje branja (vključeno v realni test), poslušanje pilotirano posebej 	17 kandidatov izpit v celoti, 53 kandidatov samo poslušanje
Maj 2013	Statistična analiza rezultatov (receptivni deli)	Boštjan Bajec
Maj 2013	Določitev mejne vrednosti Postavitev minimalnih standardov (mejne vrednosti) za receptivne dele izpita na osnovni in višji ravni (po redakciji podtesta poslušanja in ponovnem pilotiranju)	Razširjena skupina sodelavcev (10 oseb)
Maj – junij 2013	Ponovna redakcija poslušanja na osnovni in višji ravni Ponovno pilotiranje poslušanja na osnovni in višji ravni na junijskem izpitnem roku (povratna informacija udeležencev o težavnosti poslušanja na IC)	Osnovna raven: 131 kandidatov na osnovni ravni; višja raven: 20 kandidatov na srednji ravni
Junij 2013	Uvrstitev govornih produkcij na osnovni in višji ravni na lestvice SEJO <ul style="list-style-type: none"> - seznanitev z lestvicami za govorno produkcijo in interakcijo na ravneh A2, B1 in B2 SEJO - produkcij (6 na osnovni, 5 na višji ravni) uvrstitev na lestvice - določitev mejne vrednosti, upoštevaje ocene po starem, ocene po novi lestvici in uvrstitev na ravni SEJO 	Razširjena skupina sodelavcev (11 oseb)
Junij 2013	Test na ravni odličnosti <ul style="list-style-type: none"> - pregled tujih vzorcev na ravni C2 (avstrijski in nemški test iz nemščine kot J2/JT, test iz španščine in francoščine) - izdelava receptivnih delov testa na ravni C1-C2 (po vzorcu za projekt EPSO) - redakcija nalog in odločitev za integrirano testiranje - izdelava testa - izvedba pilotnega testa - snemanje govornih produkcij - povratna informacija kandidatov (vsi udeleženci testa na višji ravni) 	Ožja skupina sodelavk, 6 kandidatov s pilotiranja na višji ravni
September 2013	Ocenjevanje pisnih in govornih produkcij testa odličnosti po različnih lestvicah SEJO Izdelava ocenjevalnih lestvic Postavitev mejne vrednosti za izpit na ravni odličnosti Povratna informacija kandidatom Redakcija testa	Ožja skupina sodelavk
September – oktober 2013	Statistična analiza rezultatov poslušanja na osnovni in višji ravni (po ponovnem pilotiranju)	Boštjan Bajec

Oktober 2013	Določitev mejnih vrednosti za poslušanje na osnovni in višji ravni	Širša skupina sodelavcev (8 oseb)
Oktober 2013	Izdelava besedila programa Redakcija programa Recenziranje programa	Ožja skupina sodelavk, Marko Stabej Izbrani recenzentki

Sodelujoči pri projektu

Ožja skupina sodelavk: Ina Ferbežar (CSDTJ, vodja projekta, soavtorica besedila programa), Damjana Kern (CSDTJ), Petra Likar Stanovnik (zunanja sodelavka CSDTJ), Nataša Pirih Svetina (CSDTJ, soavtorica besedila programa).

Širša skupina sodelavcev: Tanja Jerman (CSDTJ), Mihaela Knez (CSDTJ), Mateja Lutar (CSDTJ), Janez Skela (Oddelek za anglistiko FF) in članice ožje skupine.

Razširjena skupina sodelavcev: Katja Dragar (zunanja sodelavka CSDTJ), Branka Gradišar (CSDTJ), Damjan Huber (CSDTJ), Boris Kern (zunanji sodelavec CSDTJ), Jana Kete Matičič (CSDTJ) ter člani širše in ožje skupine.

Statistična analiza rezultatov: Boštjan Bajec (Oddelek za psihologijo FF UL).

Administrativna podpora projekta: Lidija Jesenko (CSDTJ).

Sodelujoči zunanji izvajalci pri pilotiranju: AZ Maribor, Doba Maribor, LU Ajdovščina, LU Koper, LU Kranj, LU Krško, LU Velenje, Zavod Znanje, Postojna, ZIK Črnomelj.

Recenzenti: Marko Stabej, FF UL, Marjana Šoš, LU Žalec, Alenka Tratnik, LU Kranj.

PRILOGA 2

Seznam učbenikov Centra za slovenščino kot drugi/tuji jezik, uvrščenih na ravni SEJO

Učbeniki s spodnjega seznama so bili na lestvice SEJO uvrščeni v letu 2012 (gl. Letno poročilo Centra za slovenščino 2012). Predvidena raven znanja pri posameznem učbeniku pomeni stopnjo znanja, ki naj bi jo udeleženec tečaja dosegel po koncu tečaja, pri katerem je uporabljal ta učbenik.

Učbenik	Predvidena raven znanja po SEJO
N. Pirih Svetina, A. Ponikvar: A, B, C ... 1, 2, 3, gremo	A1
A. Markovič, M. Stritar idr.: Slovenska beseda v živo 1a	A1
I. Petric, N. Pirih Svetina, A. Ponikvar: Gremo naprej	A2
A. Markovič, M. Stritar idr.: Slovenska beseda v živo 1b	A2
A. Markovič, D. Škapin, idr.: Slovenska beseda v živo 2	B1
A. Markovič, V. Halužan idr.: S slovenščino nimam težav	B1
A. Markovič, M. Knez idr.: Slovenska beseda v živo 3a	B2-C1
A. Markovič, M. Knez idr.: Slovenska beseda v živo 3b	C1

PRILOGA 3

Lestvice za ocenjevanje govorne in pisne produkcije

Vse lestvice, navedene v prilogi 3, so bile izdelane in preizkušene za potrebe tega programa in so povezane s formatom testa, kot je predviden za osnovno raven.

OSNOVNA RAVEN

Govorjenje

Predstavitev

Točke	Opisnik
2	Lahko precej tekoče in pravilno govori o sebi ter pri tem prepričljivo podaja informacije in pojasnila o svojih dejavnostih in interesih.
1	Predstavi se s krajšimi govornimi prispevki, v obliki enostavnega zaporedja sestavin; predstavitev je (vsebinsko in jezikovno, tudi kar zadeva besedišče) pomanjkljiva in zahteva sogovorčevo spodbudo.
0	Predstavitev je omejena na zelo enostaven opis sebe in nekaterih življenjskih okoliščin; možni nesporazumi in prekinitev komunikacije.

Igra vlog (ob predhodni pripravi)

Menjava vlog, sociolingvistična ustreznost

Točke	Opisnik
3	Zna se precej tekoče pogovarjati; zna pojasniti težave, se dogovoriti o tem, kaj je treba storiti, primerjati različne možnosti, poudariti, kar se mu zdi pomembno. Ustrezno se zna prilagoditi situaciji. Pri tem prožno menjava vloge (zna začeti in končati pogovor) in obvlada konvencije vljudnega vsakodnevnega sporazumevanja.
2	Pri pogovarjanju, pojasnjevanju in prilagajanju situaciji je nekoliko manj prožen in se mestoma obotavlja, a izmenjava poteka tekoče.
1	Pri pogovarjanju, pojasnjevanju in prilagajanju situaciji potrebuje sogovorčevo spodbudo. Ne upošteva vseh konvencij vljudnega sporazumevanja.
0	Govorec je nesamostojen; pogovor je omejen na »preživetvene« teme.

Besedišče

Točke	Opisnik
2	Besedišče je dovolj obsežno za izvedbo vsakodnevnih transakcij.
1	Besedišče je omejeno, raba nekaterih vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed. Iskanje izrazov je lahko očitno.
0	Besedišče zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje najbolj osnovnih izrazov in uporaba neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
2	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno; uporablja tudi bolj kompleksne strukture, a z nekaterimi pomanjkljivostmi.
1	Nekatere temeljne napake pri uporabi jezikovnih struktur se sistematično ponavljajo.
0	Številne (različne) nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur.

Opis slike (izbira med dvema slikama, brez priprave)

Predstavitev teme

Točke	Opisnik
3	Precej tekoče predstavi temo z vsakdanjega področja (npr. opiše sliko) in besedilo preprosto linearno poveže v (logično) celoto. Zna poudariti, kar se mu zdi pomembno, in na kratko pojasniti svoje mnenje v zvezi s temo.
2	Predstavitev teme (npr. opis slike) je enostavna ali nekoliko pomanjkljiva, mnenje je pojasnjeno razumljivo, a enostavno in je omejeno na praktične stvari.
1	Predstavitev teme je zelo enostavna, za njeno razumevanje in za razumevanje stališč v zvezi z njo sogovorec potrebuje nekatera dodatna pojasnila.
0	Tema ni ustrezno predstavljena ali je omejena na zelo enostaven seznam sestavin; mnenje je pomanjkljivo pojasnjeno.

Če pri predstavitvi teme kandidat dobi 0 točk, se besedišče in jezikovna pravilnost ne ocenujeta. Za opis slike je v tem primeru skupaj 0 točk.

Besedišče

Točke	Opisnik
3	Pri temah, povezanih z vsakdanjim življenjem, prožno uporablja osnovno besedišče, pri predstavljanju kompleksnejših in manj predvidljivih tem si lahko pomaga z opisovanjem pomena.
2	Besedišče je preprosto, a dovolj obsežno za razumljivo predstavitev vsebine.
1	Besedišče je omejeno na osnovne sporazumevalne položaje, raba nekaterih vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed. Očitno je iskanje ustreznih besed.
0	Besedišče zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje najbolj osnovnih izrazov in uporaba neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
2	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno; uporablja tudi bolj kompleksne strukture, a z nekaterimi pomanjkljivostmi.
1	Nekatere temeljne napake pri uporabi jezikovnih struktur se sistematično ponavljajo.
0	Številne (različne) nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur.

Izgovor (se ocenjuje skupaj za vse 3 naloge)

Točke	Opisnik
3	Izgovor je večinoma pravilen in razločen.
2	Nekatere nepravilnosti v izgovoru, ki se sistematično ponavljajo.
1	Različne nepravilnosti v izgovoru na več mestih.
0	Številne nepravilnosti v izgovoru močno otežujejo ali onemogočajo razumevanje.

Mejna vrednost: 12 točk (A2).

Pisanje**Vsebinska ustreznost naloge in namen besedila**

Točke	Opisnik
3	Naloga je v celoti izpolnjena, besedilo je vsebinsko ustrezno, namen besedila je jasno izražen.
2	Naloga je večinoma izpolnjena (manjka katera od vsebinskih točk), namen besedila je večinoma jasen.
1	Naloga je izpolnjena le deloma, besedilo je vsebinsko pomanjkljivo, namen besedila le deloma dosežen/jasen.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, namen besedila ni jasen.

Besedišče

Točke	Opisnik
3	Besedišče ustreza vsebini, je preprosto, a dovolj obsežno.
2	Besedišče večinoma ustreza vsebini, a je nekoliko omejeno (se ponavlja).
1	Besedišče je omejeno, raba nekaterih vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed.
0	Besedišče zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje najbolj osnovnih izrazov in uporaba neslovenskih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Preproste jezikovne strukture so večinoma uporabljene pravilno.
2	Nekatere napake, ki se lahko sistematično ponavljajo (v skladnji, oblikoslovju, pravopisu).
1	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur in v zapisu na več mestih.
0	Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur in v zapisu močno otežujejo ali onemogočajo razumevanje.

Zgradba in slog (koherenca, sociolingvistična ustreznost)

Točke	Opisnik
1	Besedilo je preprosto (linearno), je povezano, slogovno ustreza kontekstu (upoštevane so npr. konvencije vljudnega sporazumevanja; ustrezna uporaba uvodnih in sklepnih formul).

0	Besedilo je premalo ali ni povezano, slog ni primeren glede na kontekst.
---	--

Če je katerikoli od parametrov ocenjen z 0 točkami, je skupno število točk za besedilo 0.

Vsaka naloga 10 točk, skupaj 20. Mejna vrednost: 12 točk (A2).

VIŠJA RAVEN

Govorjenje

Pogovor na temo (ob sliki)

Dialog: naracija, interakcija

Točke	Opisnik
3	Temo jasno in tekoče predstavi in jo komentira. Spontano odgovarja na vprašanja po podrobnostih in se odziva na poglede sogovorca, ki le malo prilagaja svoj govor. Pri prilagajanju spremembam v poteku pogovora lahko nekoliko okleva.
2	Temo smiselno in razmeroma tekoče predstavi in jo komentira. Dejavno lahko sodeluje v pogovoru, če sogovorec nekoliko prilagodi svoj govor.
1	Potrebno nekaj spodbude in pomoči sogovorca, da predstavi temo (opiše sliko) in razvije misel. Mestoma opazno oklevanje pri načrtovanju govora, možne tudi »slepe ulice«.
0	Tema je predstavljena enostavno in kratko, govorec je precej nesamostojen in opazno okleva, večinoma kratko odgovarja na sogovorčeva vprašanja in/ali pritruje njegovim stališčem.

Predstavitev teme (ob besedilu)

Monolog: povzemanje, argumentacija

Točke	Opisnik
3	Oblikuje jasno, večinoma dobro povezano predstavitev. Število povezovalcev je omejeno, zato so lahko povezave med idejami mestoma nekoliko manj natančno izražene. Argumentacija je dobro razvita.
2	Predstavitev je oblikovana logično, a je v njej mestoma opazno »preskakovanje«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nenatančna.
1	Predstavitev je enostavna, oblikovana je kot linearno zaporedje sestavin. Odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.
0	Predstavitev je kratka, povzetek besedila je okrnjen. Predstavitev je slabo povezana ali ni povezana oz. je nelogično zgrajena, argumentacija je slabo razvita in/ali nejasna.

Skupaj za obe nalogi:

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
4	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
3	Širok obseg besedišče večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
2	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
1	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, zato je lahko razumevanje mestoma oteženo. Pogosto izogibanje vrzelim z opisovanjem.
0	Besedišče je zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje osnovnih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Precej dober slovnični nadzor, možne nekatere sistematične napake ob uporabi kompleksnih struktur, a te ne povzročajo nesporezumov.
2	Dober slovnični nadzor ob uporabi enostavnih struktur. Nekatere temeljne napake pri uporabi kompleksnejših struktur, ki se sistematično ponavljajo.
1	Različne nepravilnosti pri uporabi (tudi enostavnih) skladenjskih struktur lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Uporaba enostavnih skladenjskih struktur. Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur povzročajo nesporezume.

Izgovor

2	Večinoma jasna in naravna izgovarjava in intonacija.
1	Občasno nekatere nepravilnosti v izgovoru.
0	Opazen tuji naglas, precej nepravilnosti v izgovoru (npr. naglasno mesto ipd.).

Če je katerikoli od parametrov ocenjen z 0 točkami, je skupno število točk za besedilo 0.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (B2-).

Pisanje

Vsebinska ustreznost naloge in namen besedila

Točke	Opisnik
3	Naloga je v celoti izpolnjena (upoštevane so vse izhodiščne točke), besedilo je vsebinsko ustrezno, sporočilo je jasno izraženo.
2	Naloga je večinoma izpolnjena (manjka katera od izhodiščnih točk), sporočilo je večinoma jasno izraženo.

1	Naloga je izpolnjena le deloma, besedilo je vsebinsko pomanjkljivo, sporočilo besedila na nekaterih mestih ni jasno.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, sporočilo besedila ni jasno.

Razvijanje teme (zgradba) in koherenca

Točke	Opisnik
4	Besedilo se bere tekoče, je jasno oblikovano v koherentno celoto, argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
3	Besedilo se bere večinoma tekoče in je dobro povezano, število povezovalcev je omejeno, zato mestoma nekoliko manj natančno izražene povezave med idejami. Argumentacija je večinoma dobro razvita.
2	Besedilo je še zgrajeno logično, a v njem je mogoče opaziti nekaj »preskakovanja«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nejasna.
1	Besedilo je večinoma povezano linearno, odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.
0	Besedilo je slabo povezano ali ni povezano oz. je nelogično zgrajeno, argumentacija je slabo razvita in/ali nejasna.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
4	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
3	Širok obseg besedišča večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
2	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
1	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, zato je lahko razumevanje mestoma oteženo. Pogosto izogibanje vrzelim z opisovanjem.
0	Besedišče je zelo omejeno in se ponavlja, nepoznavanje osnovnih besed.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
4	Dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnih skladenjskih struktur, nekatere manjše (slovnične in pravopisne) pomanjkljivosti.
3	Razmeroma dober slovnični nadzor, nekatere sistematične napake, a te ne povzročajo nesporazumov.
2	Nekatere temeljne napake, ki se sistematično ponavljajo, lahko mestoma otežujejo razumevanje.
1	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu otežujejo razumevanje na več mestih.
0	Številne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu močno otežujejo ali onemogočajo razumevanje.

Če je katerikoli od parametrov ocenjen z 0 točkami, je skupno število točk za besedilo 0.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (B1+).

RAVEN ODLIČNOSTI

Govorjenje

Pogovor na temo (ob izjavi)

Dialog: naracija, interakcija, argumentacija

Točke	Opisnik
2	Temo jasno in tekoče predstavi in jo komentira. Spontano odgovarja na vprašanja in se odziva na spodbude sogovorca, ki v ničemer ne prilagaja svojega govora. V pogovoru ne okleva. Argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
1	Temo smiselno in precej tekoče predstavi in jo komentira. Dejavno sodeluje v pogovoru, če sogovorec le malo prilagaja svoj govor. Argumentacija je mestoma slabše razvita.
0	Ob spodbudi sogovorca temo še ustrezno predstavi, v pogovoru okleva. Argumentacija je skopa, enostavna, mestoma lahko nejasna.

Predstavitev teme (ob poslušanju video posnetka)

Razumevanje, upoštevanje, obdelava izhodiščnega besedila

Točke	Opisnik
5	V celoti razume izhodiščno besedilo, ga ustrezno povzame in glavne poudarke na več mestih smiselno vključi v svoje besedilo, tako da tvori prepričljivo, dobro povezano in kompleksno predstavitev. Vsebino učinkovito nadgradi (npr. ilustrira z lastnimi primeri in stališči).
4	Dobro razume izhodiščno besedilo in ga ustrezno povzame, večino glavnih poudarkov smiselno vključi v svojo predstavitev, vključuje tudi svoje primere in poglede. Predstavitev je logično oblikovana in zaokrožena z ustreznim zaključkom.
3	Predstavitev je sistematično razvita. Besedilo je povzeto v glavnih delih, manjka kak bistveni del. Izhodiščno besedilo sicer dobro razume, a nekatere glavne poudarke ter lastne poglede in primere izpostavi šele ob dodatnih vprašanjih/ob sogovorčevi spodbudi.
2	Večinoma razume izhodiščno besedilo, a v svoje besedilo vključi le nekatere glavne poudarke. Predstavitev je logično oblikovana, a razmeroma enostavna; odnosi med idejami so vzpostavljenimi z enostavnimi povezovalci. Mestoma je lahko opazno »preskakovanje«, včasih potrebuje nekaj sogovorčeve spodbude.
1	Izhodiščno besedilo deloma razume, povzetek je skop, glavnih poudarkov mestoma ne vključi ustrezno v svoje besedilo ali jih vključi le malo. Odnosi med idejami mestoma niso jasno vzpostavljeni. Potrebna sogovorčeva spodbuda.
0	Izhodiščnih besedil ne razume ali jih neustrezno povzema oz. jih sploh ne povzema v svojem besedilu. Predstavitev je kratka, slabo povezana, mestoma nelogično zgrajena ter terja veliko pomoči sogovorca. Predstavitev ne ustreza nalogi.

Bonus (+): samostojne formulacije glede na izhodiščno besedilo; lastno stališče do teme oz. do izhodiščnih besedil

SKUPAJ:

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
2	Širok obseg besedišče večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
1	Spretno uporablja osnovno besedišče. Pri izražanju bolj zapletenih misli in idej lahko več napačnih izbir.
0	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, izogibanje vrzelim z opisovanjem.

Bonus (+): Posebej bogato besedišče; raba ustreznega strokovnega besedišča, spretna raba idiomatike

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Visoka stopnja slovnične pravilnosti, dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnih skladenjskih struktur, manjše slovnične pomanjkljivosti so težko opazne.
2	Precej dober slovnični nadzor, nekatere manjše sistematične napake.
1	Nekatere temeljne napake v slovnicu, ki se sistematično ponavljajo in lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, ki lahko mestoma povzročajo nesporazume.

Izgovor in tekočnost

Točke	Opisnik
2	Jasna in naravna izgovarjava in intonacija, tekoče in spontano izražanje.*
1	Izraža se s precejšnjo lahkoto, nekatere pomanjkljivosti v izgovoru.
0	Opazen tuji naglas in nepravilnosti v izgovoru (npr. napačna naglasna mesta), netekoč, kontroliran govor.

*Tolerirajo se izgovorne značilnosti iz prvega jezika (npr. pogrskovanje ipd.).

Če je katerikoli od parametrov ocenjen z 0 točkami, je skupno število točk za besedilo 0.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (za C1).

Pisanje

Razumevanje, upoštevanje in obdelava izhodiščnih besedil

Točke	Opisnik
3	V celoti razume izhodiščna besedila, glavne poudarke na več mestih smiselno vključi v svoje besedilo in jih prepričljivo nadgradi (npr. ilustrira z lastnimi primeri in stališči).
2	Dobro razume izhodiščna besedila, nekatere glavne poudarke vključi v svoje besedilo,

	učinkovito vključi tudi nekaj svojih pogledov .
1	Izhodiščna besedila razume, a v svoje besedilo vključi le katerega od glavnih poudarkov, ki jih le mestoma nadgradi.
0	Glavne poudarke izhodiščnih besedil v svojem besedilu neustrezno povzema oz. jih sploh ne povzema.

Bonus (+): samostojne formulacije glede na izhodiščno besedilo; lastno stališče do teme oz. do izhodiščnih besedil

Vsebinska ustreznost, slog in namen besedila

Točke	Opisnik
3	Besedilo je kompleksno, vsebinsko in slogovno učinkovito in prepričljivo; izraža se jasno in natančno, poudari bistvene prvine in stališča osvetli s primeri in daljšimi pojasnili.
2	Vsebinsko in slogovno je besedilo ustrezno glede na temo in vrsto besedila; večina bistvenih prvin in stališč je jasno izraženih.
1	Besedilo je vsebinsko pomanjkljivo in slogovno le delno ustrezno; sporočilo besedila na nekaterih mestih ni jasno izraženo.
0	Neustrezna vsebina in/ali prekratko besedilo, slogovno neustrezno glede na temo in vrsto besedila; sporočilo besedila ni jasno.

Razvijanje teme (zgradba) in koherenca

Točke	Opisnik
3	Besedilo se bere tekoče, je jasno oblikovano v koherentno celoto, argumentacija je sistematično razvita, odnosi med idejami so učinkovito vzpostavljeni z različnimi povezovalci.
2	Besedilo se bere večinoma tekoče in je dobro povezano, število povezovalcev je omejeno, zato mestoma nekoliko manj natančno izražene povezave med idejami. Argumentacija je večinoma dobro razvita.
1	Besedilo je še zgrajeno logično, a v njem je mogoče opaziti nekaj »preskakovanja«. Argumentacija je mestoma lahko nekoliko nejasna.
0	Besedilo je večinoma povezano linearno, odnosi med idejami so vzpostavljeni z enostavnimi povezovalci. Argumentacija je skopa in/ali zelo enostavna, večkrat nejasna.

Besedišče (obseg in nadzor)

Točke	Opisnik
3	Širok obseg besedišča uporablja pravilno, učinkovito spreminja ubesedenje, da se izogne ponavljanju.
2	Širok obseg besedišče večinoma uporablja pravilno; vrzeli precej spretno zapolnjuje z opisnim izražanjem, izbira neustreznih besed ne moti sporazumevanja.
1	Dobro nadzoruje osnovno besedišče, pri izražanju bolj zapletenih misli in idej več napačnih izbir.
0	Besedišče je omejeno (osnovno), raba vsebinsko neustreznih ali neslovenskih besed na več mestih, izogibanje vrzelim z opisovanjem.

Bonus (+): Posebej bogato besedišče; raba ustreznega strokovnega besedišča, spretna raba idiomatike.

Jezikovna pravilnost

Točke	Opisnik
3	Visoka stopnja slovnične pravilnosti, dober slovnični nadzor ob uporabi kompleksnih

	skladenjskih struktur, manjše slovnične in pravopisne pomanjkljivosti so težko opazne.
2	Razmeroma dober slovnični nadzor, nekatere manjše sistematične napake, nekaj več pravopisnih pomanjkljivosti.
1	Nekatere temeljne napake v slovnici in pravopisu pri uporabi kompleksnih struktur, ki se sistematično ponavljajo in lahko mestoma otežujejo razumevanje.
0	Različne nepravilnosti pri uporabi jezikovnih struktur, v zapisu in pravopisu, ki lahko mestoma povzročajo nesporazume.

Če je katerikoli od parametrov ocenjen z 0 točkami, je skupno število točk za besedilo 0.

Skupaj 15 točk. Mejna vrednost: 9 točk (za C1).